

VERGADERING VAN 8 OKTOBER 2012

Voorzitter: de heer J.P. Rehwinkel

Aanwezig: de dames C.E. Bloemhoff (PvdA), E. van Lente (PvdA), S.A. Koebrugge (VVD), L.I. van der Vegt (GroenLinks) (tot 20.00 uur), A. Postma (GroenLinks), G.E.J. Copini-van der Meulen (D66), A.M.J. Riemersma (Stadspartij), N.G.J. Temmink (SP), L.R. van Gijlswijk (SP), A.K. Kuik (CDA), I.M. Jongman-Mollema (ChristenUnie), en de heren A. de Rooij (PvdA), J. Spakman (PvdA), R.O. Martens (PvdA), R. van der Schaaf (PvdA), B. Baldew (PvdA), W. Moes (PvdA), J. Evenhuis (VVD), D. Jager (VVD), J.M. van Keulen (VVD), M.D. Blom (VVD), J.H. Sipma, W.B. Leemhuis (GroenLinks), M.T. Gijsbertsen (GroenLinks), K.S.N. van der Veen (GroenLinks), A. Sijbolts (Stadspartij), J. Bolhuis (Stadspartij), R.P. Prummel (Stadspartij), E. Eikenaar (SP), J.P. Dijk (SP), J.H. Luhoff (D66), P.S. de Rook (D66), H.J.M. Akkermans (D66), B.N. Benjamins (D66), J. Seton (CDA), M. Verhoef (ChristenUnie), J.P.A. van Rooij (Student en Stad) en G.J. Kelder (Partij voor de Dieren)

Griffier: de heer A.G.M. Dashorst

Secretaris: de heer M.A. Ruys

Afwezig m.k.: mevrouw M. Dekker (PvdA), wethouders C.T. Dekker (GroenLinks), E.M. Pastoor-Meulman (PvdA), J.A. Visscher (SP), F. de Vries (PvdA) en T. Schroor (D66)

In deze vergadering zal het verslag van verkenner Henri Kruithof worden besproken.

Daarin wordt gerapporteerd over de verkenningen van de mogelijkheden van een Gronings college van B&W. De heer Kruithof zal in de raadsvergadering aanwezig zijn om eventuele vragen te beantwoorden. Aansluitend vindt er een debat over het rapport plaats.

De VOORZITTER: Ik open deze vergadering. Dit is een vergadering van de gemeenteraad van Groningen van 8 oktober 2012. Er is bericht van verhindering binnengekomen voor dit moment van mevrouw Dekker.

Leden van de raad, in deze vergadering zal het verslag van verkenner Henri Kruithof worden besproken. Hij heeft, zoals u weet, dat verslag vorige week uitgebracht. Wij danken hem ook op deze plaats en bij deze gelegenheid voor zijn werkzaamheden. In het verslag wordt gerapporteerd over de verkenningen van de mogelijkheden van de vorming van een nieuw Gronings college van burgemeester en wethouders. De heer Kruithof is met zijn vrouw, als ik haar ook welkom mag heten, hier aanwezig om eventuele vragen te beantwoorden. Hij is bereid om die vragen te beantwoorden, voordat daar misverstand over ontstaat. Nee, ik weet dat u misschien ook allerlei vragen heeft aan mevrouw Kruithof, mijnheer Van Keulen, maar zij is niet beschikbaar. Ik ga bij u na of die behoefte er is, om vragen te stellen, en ik begrijp dat die behoefte er is. Dan zou ik de heer Kruithof willen vragen om hier naast mij plaats te nemen. Dan kijk ik even in de volgorde van grootte van fracties rond. Bij de PvdA is die behoefte er. De heer De Rooij, PvdA.

De heer DE ROOIJ (PvdA): Ja, dank u wel. Mijnheer Kruithof, dank voor het rapport, met grote snelheid tot stand gekomen. Dat hebben we nodig, dat vraagt de stad van ons. We hebben drie vragen aan u. Kunt u ons uitleggen waarom een aantal opties niet in het rapport vermeld wordt? Zo zijn bijvoorbeeld GroenLinks en ChristenUnie afwezig in de gepresenteerde opties. Dat was vraag één. Dan vraag twee: wat mijn fractie opvalt, is dat het geen melding maakt van de totale set aan grote uitdagingen waar deze stad voor staat. Kunt u ons uitleggen wat de achtergrond hiervan is? Waarom is de focus geweest zoals deze is? Ook door de visies op andere onderwerpen kan bepaald worden dat sommige opties politiek mogelijk zijn of rekenkundig mogelijk zijn. Niet alleen de onderwerpen die u besproken heeft. En u beveelt aan om te komen tot een of twee externe informateurs. Dat zouden ook formateurs kunnen zijn, de namen moeten nog komen. Dat lijkt ons een heel goed advies. De vraag is alleen: hoe kom je aan zo'n type? Heeft u enig idee hoe we dat moeten doen in de politieke constellatie zoals we hier zitten? In de Tweede Kamer gaat het ook op een bepaalde manier, maar dan geeft een voorzitter of een koningin een advies. Hoe raadt u ons aan om het hier te doen? Dat waren mijn drie vragen. Dank u wel.

De VOORZITTER: Dank u wel. De heer Van Keulen, VVD.

De heer VAN KEULEN (VVD): Ja voorzitter, dank u wel. Ik heb niet zozeer vragen, maar ik wil even mijn waardering uitspreken voor de snelheid en de zorgvuldigheid waarmee dit rapport tot stand is gekomen. Dank u wel.

De VOORZITTER: Dan de heer Gijsbertsen, fractie van GroenLinks.

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Ja voorzitter, ook van mijn fractie dank voor de snelheid. Ik heb een aantal vragen die ik graag in blokjes zou willen stellen. Het eerste blokje gaat over de opdracht als zodanig. Die was om onderzoek te doen naar haalbare opties om te komen tot een coalitie. Mijn vraag daarbij is of die opdracht voor de verkenner duidelijk was en hoe hij tot zijn interpretatie van die opdracht is gekomen, want ik kan me voorstellen dat die wat vragen op zou roepen. Mijn vraag is ook wat de definitie is van de verkenner van het woord 'haalbaar' in dit verband.

Dan over de inhoud van het advies, over de opties die zijn voorgesteld, allereerst de vraag aan de verkenner: meent u dat de geadviseerde opties de enig haalbare opties zijn, of acht u het denkbaar dat ook andere coalities dan deze kunnen worden gevormd? Hoe verklaart u dat u twee opties voorstelt, waarbij u steeds in uw eigen rapport aangeeft dat er ook expliciete bezwaren bestaan tegen die beide opties, enerzijds in de richting van de PvdA, anderzijds in de richting van de Stadspartij?

Dan nog een vraag: is mijn constatering juist dat PvdA, ChristenUnie, Student en Stad, Stadspartij, Partij voor de Dieren en GroenLinks, ik moet het even bekijken, geen enkele blokkade richting partij of persoon hebben gelegd? En waarom hebt u geen coalitie geadviseerd bestaande uit een combinatie van deze partijen? Of heeft u die niet onderzocht?

Dan tot slot nog twee vragen in algemene zin. Die kunnen ook verband houden met de opdracht of zoals hij is geïnterpreteerd. De eerste gaat over de inhoudelijke overeenstemming. Hebt u ook onderzocht of er inhoudelijke overeenstemming was dan wel verschillen waren tussen de partijen ten aanzien van de onderwerpen die het nieuwe college moet gaan behandelen? En ten tweede: hebt u ook gekeken naar de stabiliteit van het stadsbestuur bij uw overwegingen en in uw advies? Tot zover.

De VOORZITTER: Dan kijk ik naar de heer Prummel van de Stadspartij.

De heer PRUMMEL (Stadspartij): De Stadspartij wil de verkenner bedanken voor zijn werk, zijn advies, voor het plezierige gesprek dat we hebben gevoerd. Ik vind het ook moeilijk dat er zo weinig opties zijn genoemd. Rekenkundig zijn er veel meer en dat heeft de verkenner niet uitgelegd.

DE VOORZITTER: D66? De heer Luhoff, D66.

De heer LUHOFF (D66): Dank u wel voorzitter. Van mijn kant geen vragen, wel de opmerking dat ik dank wil zeggen aan de heer Kruithof voor de snelheid en zorgvuldigheid van dit rapport. Dank u wel.

De VOORZITTER: De heer Seton, CDA.

De heer SETON (CDA): Voorzitter, dank u wel. Ook van onze kant dank aan de verkenner voor het rapport dat hij heeft opgeleverd. Ik heb drie vragen. De eerste vraag gaat over de openheid van het proces. Hoe kijkt de verkenner daartegenaan en op welke manier heeft dat bijgedragen aan de advisering? De tweede sluit aan bij de vragen van GroenLinks. Wat is haalbaar, wat is gewenst? Hoe moeten we dat precies duiden? En de laatste vraag is ook getalsmatig, want het zou theoretisch mogelijk zijn om ook een coalitie met GroenLinks te vormen in plaats van de twee genoemde opties. Ik zou willen weten waarom dat niet opgenomen is. Dank u wel.

De VOORZITTER: Dan is het woord aan mevrouw Jongman, ChristenUnie.

Mevrouw JONGMAN (ChristenUnie): Ja, dank u wel voorzitter. Dank aan de verkenner voor het goede gesprek en de snelheid waarmee hij tot zijn oordeel is gekomen, maar daar heb ik nog wel een drietal vragen over. Hoe bent u exact gekomen tot uw oordeel en advies over de coalities? U noemt 'politiek mogelijke coalities' en wat hebt u daarin meegewogen? Vervolgens hebt u een tweede gespreksronde

gehouden met enkele fracties. Wat was de basis en wat waren de elementen waardoor u dacht: ik moet een tweede ronde houden, waarover u ons overigens keurig hebt geïnformeerd?

Als derde een opmerking: ik constateer dat de door mij uitgesproken voorkeurscombinatie verkeerd is geciteerd in het rapport van u. Ik vind dat jammer. Door de snelheid misschien onoverkomelijk, maar wellicht kunt u nog even reageren.

De VOORZITTER: Dan de heer Van Rooij, Student en Stad. Nee? Wel? De heer Van Rooij, Student en Stad.

De heer VAN ROOIJ (Student en Stad): Op dit moment wil ik alleen mijn waardering uitspreken voor de snelle terugkoppeling van de heer Kruithof. Dank u wel.

De VOORZITTER: De heer Kelder, PvdD.

De heer KELDER (PvdD): Daar kan ik mij helemaal bij aansluiten.

DE VOORZITTER: Goed, dat waren de vragen bij uw raad. U ziet de heer Kruithof zitten op de plaats waar normaal gesproken de wethouders zitten. Misschien is het goed om te vermelden dat zij ervoor hebben gekozen om niet bij deze vergadering aanwezig te zijn. Op die plaats dus wel de verkenner, de heer Kruithof. Het woord is aan de heer Kruithof.

De heer KRUIHOF: Voorzitter, dank u wel. Om te beginnen voorzitter, wil ik graag mijn erkentelijkheid uitspreken voor de waarderende woorden die vanuit de raad zijn geuit over het rapport. Ik heb tijdens de persconferentie al gezegd dat de snelheid waarmee ik dit rapport heb kunnen produceren, vooral te maken heeft met de openheid die de fractievoorzitters ten opzichte van mij hebben betracht. Ik zal heel eerlijk zijn. Ik had verwacht dat de fractievoorzitters in de eerste gespreksronde hun kaarten tegen de borst zouden houden. Dat hebben ze niet gedaan. Ze zijn die zaterdag allemaal buitengewoon openhartig geweest over wat hun mening was over de ontstane crisis en in welke richting zij dachten dat die opgelost zou kunnen worden, waarvoor dank. Dat heeft ertoe geleid dat ik een dag eerder dan ik zelf had gedacht klaar kon zijn met het rapport.

Een aantal van u heeft gevraagd waarom sommige opties niet zijn beschreven. Ik heb in het rapport al gezegd dat ik mijn opdracht heb uitgelegd als de politiek haalbare opties en niet alle rekenkundig haalbare opties. U heeft gelijk, ik had heel veel meer opties kunnen beschrijven. Ik kan u vertellen dat, in de voorbereiding van het schrijven van het rapport, ik een tabel voor me had liggen op A3-formaat, met aan de ene kant alle mogelijke rekenkundige opties en aan de andere kant de partijen en de voorkeuren die ze hadden uitgesproken. Daar heb ik kruisjes in gezet. Dat wordt een vrij forse tabel, waar je niet direct wijs uit wordt, als je die zo bekijkt. Maar wat daarbij wel opviel, was dat ten minste vier partijen – zonder dat ik zeg dat dat werkelijk zo is geweest, maar het leek alsof ze gezamenlijk waren opgetrokken – alle vier dezelfde voorkeur hadden uitgesproken. U zult begrijpen dat het gaat om VVD, CDA, SP en D66. Die vier partijen spraken in elk geval nadrukkelijk over die mogelijkheid in het eerste gesprek dat zij een college wilden vormen met zijn vieren, aangevuld met de Stadspartij of met de PvdA, zoals u hebt kunnen lezen. Dat is dan ook gelijk een antwoord op de vraag van mevrouw Jongman, waarom ik dat tweede gesprek nodig achtte. Dat was omdat die vier in de eerste gespreksronde niet duidelijk genoeg geweest waren, naar mijn zin, over hun voorkeur. Ik wilde per se weten wat precies hun voorkeur was voor de eerste onderzoeksrunde en daarom heb ik met hen een tweede gesprek gevoerd. Ik meende wel dat ik alle voorzitters van de fracties daarvan op de hoogte moest stellen, dus ik heb alle voorzitters een e-mail gestuurd met de mededeling dat wij die tweede gespreksronde zouden houden.

Ik zei al: ik heb ervoor gekozen om te kijken naar de politieke voorkeuren en niet naar de rekenkundige mogelijkheden, want dan zou ik inderdaad veel meer mogelijkheden moeten beschrijven. Dat blok van vier viel dus al onmiddellijk op en het bleek dat de voorkeuren van alle andere partijen allemaal verschillend waren. Er waren geen overeenkomsten tussen de andere partijen over voorkeurscoalities, dus ik had te maken met het feit dat vier partijen een overeenstemming hadden over ten minste een rompvoorkeur, aangevuld met of de PvdA, of de Stadspartij. Alle anderen hebben allemaal verschillende voorkeuren gegeven, waardoor ik daar dus nooit een meerderheid uit kon construeren, behalve dan het feit dat ook alle partijen geen enkele andere partij hebben uitgesloten. Dat is wel waar. En dat betekent dat, als je dat als uitgangspunt neemt, weer alle rekenkundige opties openliggen. Daar ben ik het dan weer helemaal mee eens. Ik ben ervan uitgegaan dat ik – maar dat is mijn interpretatie van de opdracht, dat

geef ik onmiddellijk toe aan iedereen die daar kritiek op zou hebben – na wilde gaan welke voorkeursvarianten er lagen en dan met een zo groot mogelijke aanhang hier in de raad.

Dan ga ik nu even de vragen langslopen. De heer De Rooij vroeg naar één of twee externe informateurs en of ik een tip had voor hem, hoe hij hier procedureel mee verder zou moeten gaan. Ik heb de vraag aan iedereen gesteld op zaterdag of er een voorkeur was voor een externe formateur of informateur, één of twee. In elk geval was de meerderheid van de raad van mening dat er een externe begeleider moest komen, laat ik het maar zo algemeen zeggen. Dan ligt het voor de hand dat je op zoek gaat naar een informateur, of twee. Laat ik dan voor één keer mijn eigen voorkeur uitspreken, maar die is niet gebaseerd op een meerderheid in de raad, dat zeg ik er dan maar gelijk bij. Ik zou adviseren om één informateur te benoemen, omdat dat procesmatig nu eenmaal makkelijker werkt. Wat doe je met twee informateurs? Die gaan mee onderhandelen, omdat ze van verschillende politieke partijen zijn. Tenminste, dat neem ik aan, anders is het helemaal niet zinvol om twee informateurs te hebben. Die gaan het proces vanuit hun politieke achtergrond bewaken. Dat lijkt mij niet echt goed. Dus zoek naar een informateur, is mijn advies, die voldoende afstand heeft tot de Groninger politiek, de Groninger politiek wel begrijpt, maar echt voldoende afstand houdt tot het proces. Zoek dus een procesbegeleider, een echte procesbegeleider, die zich niet al te veel, of liever nog helemaal niet inhoudelijk gaat bemoeien met de onderhandelingen. Daar zijn onderhandelingsteams voor, of de fractievoorzitters, of hoe u dat ook zelf in wilt richten, dat is natuurlijk geheel aan u.

De heer Gijsbertsen zegt: u heeft twee opties geadviseerd met allebei expliciete bezwaren. Er zijn bezwaren tegen de PvdA als deelnemer en er zijn bezwaren tegen de Stadspartij als deelnemer, van verschillende aard. Ja, dat is juist. Er is geen oplossing uitgekomen, er is geen advies van u allen gekomen dat totaal eensluidend was. Dat zou voor mij buitengewoon gemakkelijk geweest zijn, maar ik denk dat ik dan ook helemaal niet nodig geweest was, want dan zou u er zelf allang uitgekomen zijn. Ik denk dat de gespreksronde vooral heeft opgeleverd dat er een bepaalde richting wenselijk wordt geacht door een flink deel van deze raad en dat de rest van de raad verdeeld is over de wenselijke richting. Daarom ben ik op deze twee adviezen uitgekomen die allebei een meerderheid in de raad kunnen hebben en die in ieder geval kunnen rekenen op de steun van ten minste vier partijen in deze raad.

Heb ik de stabiliteit bekeken, vroeg hij ook nog. Nee, want daar kan ik helemaal geen oordeel over hebben. Ik kan niet oordelen of een bepaalde coalitie die gevormd wordt stabiel zal zijn. Dat hangt ook van de onderhandelaars af die straks aan het werk moeten om inhoudelijke overeenstemming te bereiken. Stabiliteit wordt bereikt door de inhoud van een akkoord, door de personen die een dergelijk akkoord gaan sluiten en door het college dat daarna gevormd wordt. Ik denk dat die drie factoren de stabiliteit zullen bepalen en dat is iets wat ik niet onderzocht heb en wat ik ook niet kon onderzoeken.

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Voorzitter, zou ik misschien een aanvullende vraag mogen stellen?

De VOORZITTER: Een aanvullende vraag, ja. De heer Gijsbertsen.

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Mag ik de woorden van de heer Kruijthof zo begrijpen dat hij zegt: er was een groep in de raad, een minderheid in aantal zetels, maar vier partijen die een bepaalde kant uit wilden, dus ik heb gekeken op welke manier dat mogelijk zou zijn? Maar dat u aan de andere kant niet heeft gekeken of er misschien een andere groep partijen was die dezelfde kant uit wilde, dat er andere haalbare coalities mogelijk geweest waren die niet steunen op die basis van vier partijen?

De heer KRUIJTHOF: Nee, het is gegaan zoals ik net zei. Ik had die tabel op A3-formaat voor me en zag daarin dat de voorkeuren die uitgesproken waren, behalve voor die vier partijen, volledig verdeeld waren. Ik heb toen inderdaad deze keuze gemaakt, ook omwille van de snelheid en omdat er een groep partijen was, weliswaar een minderheid, dat geef ik onmiddellijk toe, die deze twee opties op tafel legde en de PvdA, die gezegd had dat zij geen enkele partij uitsloot en dat gold ook voor de Stadspartij. Die twee voorkeuren konden dus onmiddellijk, als ze onderzocht zouden worden, op een meerderheid rekenen. Als ik alle andere opties had moeten onderzoeken, had ik alle rekenkundige opties op tafel moeten leggen en vervolgens met alle partijen die rekenkundige opties moeten nalopen om te kijken of ze bereid waren om ze te onderzoeken. Dat heb ik niet gedaan; dat klopt. Daar heeft u gelijk in.

De heer Seton vroeg hoe ik aankeek tegen de openheid van het proces. Nou, ik ben daar al mee begonnen; ik was daar ontzettend blij mee, dat dat zo was.

Ik moet nog even nakijken wat ik verkeerd geciteerd heb bij mevrouw Jongman. En als dat zo is, dan bied ik daar onmiddellijk mijn excuses voor aan, als ik in het rapport een andere voorkeur heb opgeschreven

dan in het verslag. Staat het in het verslag wel goed? Dan zeg ik bij dezen dat ik dat in het rapport verkeerd heb opgeschreven en daarvoor mijn excuses.

Ik heb volgens mij de vragen beantwoord, voorzitter.

De VOORZITTER: Ik zag de heer Seton het eerst en dan ga ik daarna naar de heer Gijsbertsen. De heer Seton.

De heer SETON (CDA): Ja voorzitter, dank u wel. Ik had nog een vraag gesteld over de mogelijkheid voor een coalitie met GroenLinks.

De heer KRUIHOF: Ja, dat klopt. Die vraag heeft u inderdaad gesteld. Nu moet ik even kijken, want we hadden er een, maar die werd geblokkeerd door een ander, maar nu moet ik even kijken wie dat ook alweer deed. Dat weet ik niet meer uit mijn hoofd. Enkele partijen die ik gesproken heb, hebben gezegd dat ze nu liever niet meer met GroenLinks in een college zouden willen. Dat is een. En twee, wat ik u net zei, ik ben uitgegaan van die twee varianten die ik u genoemd heb en er is niemand geweest die als voorkeur opties met GroenLinks heeft genoemd, behalve GroenLinks zelf en de Partij voor de Dieren. Alle anderen hebben GroenLinks niet als voorkeursoptie genoemd. Sorry, de PvdA heeft GroenLinks ook als voorkeursoptie genoemd; dat is correct.

Maar ik ben, zoals ik u net gezegd heb, uitgegaan van die opties die door die vier partijen als blok zijn genoemd en alle anderen hebben verschillende voorkeursopties genoemd. Dat is mijn argumentatie daarvoor.

De VOORZITTER: De andere vraag nog, eerst van de heer De Rooij, PvdA.

De heer DE ROOIJ (PvdA): Mijn tweede vraag ging over de set aan uitdagingen waar deze stad voor staat. U gaat uit van de romps van vier partijen, dat heeft u helder uitgelegd, maar die partijen hebben voor een groot aantal van die uitdagingen heel verschillende oplossingen. Het is ook een breed spectrum dat gezamenlijk de romps vormt. Ziet u daar in de dagelijkse politieke praktijk zo meteen ook problemen ontstaan?

De heer KRUIHOF: Uitdagingen, zou ik willen zeggen, mijnheer De Rooij. Ik ben, zoals u weet, ook nog zijdelings betrokken bij de kabinetsformatie die op dit moment aan de gang is en daar ligt hetzelfde soort uitdaging op tafel. Natuurlijk zijn er verschillen, de verkiezingen zouden niet nodig zijn als die er niet waren. Gelukkig maar, zou ik zeggen, dat die er zijn. Ja en dat zijn grote verschillen, dat zal ik niet ontkennen. Het is denk ik aan u allen om te proberen die verschillen te overbruggen. Er liggen moeilijke uitdagingen op tafel voor de stad Groningen, dat is absoluut waar. Die uitdagingen zult u moeten aanpakken. Ik heb ze niet onderzocht. Ik heb niet onderzocht wat de inhoudelijke verschillen tussen die partijen zijn, want dan zou ik ook echt aan het formeren gegaan zijn en dat lag niet in mijn opdracht besloten. Misschien is het goed om dit nog even te zeggen, dat staat wel in mijn verslag, maar dat is ook de reden dat ik het aanbod van het college van Gedeputeerde Staten van deze provincie heb afgeslagen om in gesprek met hen te gaan. De inhoudelijke verschillen, dat was helemaal mijn taak niet en daarom heb ik niet de behoefte gehad om met het college van Gedeputeerde Staten over die inhoud in gesprek te gaan.

De VOORZITTER: De heer Gijsbertsen, GroenLinks.

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Ja voorzitter, wellicht wreekt zich hier dat de voorkeurvarianten van de ChristenUnie blijkbaar niet helemaal goed terecht zijn gekomen in de samenvatting. Is mijn constatering nu juist? Als ik het rapport lees, is het zo dat PvdA, GroenLinks, ChristenUnie en in zekere zin ook Partij voor de Dieren allemaal een overlap hebben in de voorkeurscoalities die zij noemen. Dit is ook een forse minderheid van deze raad, maar daarbij is niet gekeken hoe die zouden kunnen worden aangevuld tot een meerderheid. Enerzijds is er een romps VVD, CDA, D66 en SP, waarbij is gekeken hoe ze tot een meerderheid kunnen komen en anderzijds zijn er, als ik het rapport goed lees, PvdA, GroenLinks, ChristenUnie en Partij voor de Dieren die ook vergelijkbare voorkeurscoalities noemen, waarbij niet is gekeken of daar tot een meerderheid kan worden gekomen. Kunt u dat verklaren?

De VOORZITTER: De verkenner, de heer Kruithof.

De heer KRUITHOF: Die vier partijen hebben wel overlappende adviezen gegeven, maar niet dezelfde adviezen, zoals die andere vier wel gedaan hadden. Het zijn adviezen waar een of meer dezelfde partijen in zitten, dat geef ik graag toe, maar dit zijn geen vier partijen die zeggen: dit zou onze voorkeur hebben, en ik heb nadrukkelijk gezocht naar de opties die het snelst en het meest vruchtbaar, in mijn optiek, onderzocht zouden kunnen worden en dat zijn niet de opties die ik nu heb voorgelegd.

De VOORZITTER: De heer Gijsbertsen.

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Voorzitter, tot slot, mag ik dan constateren dat als het gaat over de haalbaarheid van coalities, het wel degelijk mogelijk is dat er een coalitie haalbaar zou zijn met onder andere die partijen die ik zojuist noemde?

De heer KRUITHOF: Ja, als de inhoudelijke verschillen overbrugd kunnen worden, is elke andere combinatie met een meerderheid in de raad mogelijk. Dan kom je weer terug bij die rekenkundige combinaties. Elke combinatie die overeenstemming zou bereiken en een meerderheid heeft in de raad, is een mogelijke optie. Maar ik heb nadrukkelijk gezocht naar de voorkeursopties en dat zijn de twee opties die ik heb neergelegd.

De VOORZITTER: Hebben nog anderen het gevoel dat er vragen niet beantwoord zijn? Dat is volgens mij niet het geval. Dan dank ik de verkenner, de heer Kruithof, ook voor de aanvullende arbeid die hij heeft verricht door hier beschikbaar te zijn om vragen te beantwoorden vanuit de raad. Ik nodig u graag uit om het debat nu te volgen, dat wordt gevoerd naar aanleiding van uw rapport. Neemt u plaats op de tribune als u daarvoor de gelegenheid heeft.

DE VOORZITTER: Dan gaat nu het debat worden gevoerd over het rapport van de verkenner, de heer Kruithof. Daarbij is bepaald door het presidium dat dat in de eerste termijn gaat met spreektijden van ongeveer vijf minuten per fractie in volgorde van grootte van de fracties, waarbij als eerste het woord is aan de heer De Rooij van de PvdA-fractie.

Eerste termijn

De heer DE ROOIJ (PvdA): Dank u wel voorzitter. De PvdA heeft zich sterk gemaakt, maakt zich sterk en zal zich sterk blijven maken voor de sociale stad, een stad waar het in alle wijken goed wonen is, een stad waar onderwijs centraal staat en een stad die perspectief biedt op werk. Het is een gegeven dat het richting geven aan het realiseren van die idealen beter lukt vanuit een positie in het college van burgemeester en wethouders, dan vanuit de oppositie. En om die reden wil de PvdA graag haar verantwoordelijkheid weer nemen. Wij willen graag aan de slag voor deze stad en met deze stad.

Voorzitter, wij hebben net vragen gesteld aan de heer Kruithof. Wij moeten toch weer tot een stadsbestuur komen, op een of andere manier, en om daartoe te komen doet de verkenner een aanbeveling: een of twee informateurs. Ik heb gevraagd aan de heer Kruithof hoe hij dat ziet. Hij heeft ons daarin geholpen, maar tijdens het debat bleek mij wel dat die hele discussie over of de koningin nou wel het voortouw moet nemen of de Kamervoorzitter, toch wel wat meer om het lijf had dan ik in eerste instantie dacht, want ik weet nog niet precies hoe die informateur er moet komen. Dat er zo iemand moet komen, dat lijkt mij wel zinvol. Het is ook duidelijk uit dat rapport van de heer Kruithof naar voren gekomen dat er inderdaad een brede wens is om die verkenning verder te starten vanuit variant 1. Variant 1 staat tegenover variant 2. Onze voorkeur gaat uit naar variant 1, omdat wij daarin meedoen en in variant 2 niet. Toch wel een punt.

Uit het debat bleek echter ook dat er meerdere mogelijkheden zijn. Voorzitter, wij zien in variant 1 een uitdaging, zoals de heer Kruithof zei, maar ook wel degelijk een perspectiefrijke uitdaging die recht doet aan het rapport. Het aanbod om verder te gaan in die verkenning is bij ons dan ook heel serieus, maar wel een beetje afhankelijk van het verloop van de rest van het debat. Wij zien echt wel perspectief, maar we willen toch nog even wat afwachten.

Het zou echter te kort door de bocht zijn om die uitdaging aan te gaan zonder stil te staan bij twee punten die prominent in het rapport benoemd worden.

De VOORZITTER: De heer Seton.

De heer SETON (CDA): Ja voorzitter, dank u wel. De heer De Rooij zegt: ik wacht nog even het vervolg van het debat af. Wat zou u dan nodig hebben? Ik kan niet precies plaatsnemen wat u dan zou willen.

De heer DE ROOIJ (PvdA): Nou, er wordt in dit rapport een aantal dingen genoemd. Ik was net even van plan om die twee te noemen. Vindt u het goed als ik daar even mee doorga? Twee dingen die in het rapport genoemd worden: de RegioTram en de bestuurscultuur.

Het is een politieke realiteit dat de RegioTram op dit moment in deze vorm niet op voldoende draagvlak in de raad kan rekenen. Deze politieke realiteit erkennen wij en accepteren wij. En nu de blik vooruit. Samen zoeken met andere partijen naar manieren om deze stad in deze regio in de toekomst bereikbaar te houden en beter bereikbaar te maken, want dat is essentieel. Dat het niet met die RegioTram kan, zoals wij dat graag hadden gewild, dat is duidelijk.

Over de bestuurscultuur willen we opmerken dat deze boodschap luid en duidelijk is overgekomen. De kritiek op onze partij nemen we serieus. We hebben die intern reeds opgepakt. We nemen de handschoen op om te werken aan het herstel van vertrouwen.

De VOORZITTER: De heer Prummel.

De heer PRUMMEL (Stadspartij): Voorzitter, ik luister heel zorgvuldig. Uiteraard! Ik hoor zeggen: de RegioTram is in deze vorm, in deze tijd, niet haalbaar. Even later is de heer De Rooij veel stilliger, wanneer hij zegt dat de RegioTram van tafel is. Hoe dood is de patiënt?

De heer DE ROOIJ (PvdA): Nou, als je gaat praten in termen van dood en patiënt, dan is hij wel aardig dood en ik zou niet terug willen gaan naar een zombie. Dat neemt niet weg dat het probleem van de bereikbaarheid er nog steeds is en die tram, of het nu een goede oplossing is of niet, – u vond het geen goede oplossing, wij wel – bood wel een oplossing. We zullen het probleem dus op een andere manier moeten oplossen.

Voorzitter, dan gaat het even over die bestuurscultuur. De kritiek nemen we serieus en we willen werken aan herstel van vertrouwen. Dat doen we zelfbewust en primair vanuit onze principes, idealen en ons programma. Daarvoor doen wij het namelijk. We moeten dan ook gaan beginnen met de verkenning naar de mogelijkheid om samen een goed collegeprogramma en een sterk stadsbestuur te smeden en dat moet voor de komende anderhalf jaar. Om het punt maar even te markeren: de personele invulling komt wat ons betreft daarna. Dat neemt niet weg dat wij het formatieproces als kans zien om te werken aan het herstel van vertrouwen.

Voorzitter, de kern van het rapport van de heer Kruithof vatten wij op als een aansporing om zo snel mogelijk verder te gaan met de volgende stap.

De VOORZITTER: De heer Luhoff.

De heer LUHOFF (D66): Dank u wel voorzitter. Het is mooi om te constateren dat de PvdA de opmerkingen die zijn gemaakt in het rapport over de bestuurscultuur ter harte neemt. Het is goed dat de PvdA daar ook zelf naar kijkt. Tegelijkertijd willen we ook zo snel mogelijk komen tot formeren. Hoeveel tijd denken we nodig te hebben voor dat proces? Het lijkt mij niet goed – u zegt dat zelf wel een beetje – als dat ook onderdeel zou zijn van die formatie. Het lijkt mij goed om dat eerst af te ronden voordat we het over de inhoud hebben.

De heer DE ROOIJ (PvdA): De heer Luhoff weet heel goed dat cultuurverandering tijd kost. Als de problemen zo ernstig zijn als onder andere door zijn partij beschreven zijn, dan kost dat tijd. Het kost niet alleen voor onze partij tijd, maar het kost ook in de raad tijd. Daar hebben we onder andere de raadscommissie Cultuurverandering voor, tenminste, die hadden we daarvoor kunnen gebruiken. Wij zijn van mening dat de personele invulling aan het eind komt. Dat is ons standpunt.

Voorzitter, dan gaan we verder. Twee informateurs van buiten, dat zou onze voorkeur hebben, waarvan de PvdA er graag een wil leveren, juist omdat we ons medeverantwoordelijk voelen om te werken aan het herstel van vertrouwen. Tot slot: onze stad verdient een stabiel stadsbestuur en een goed politiek klimaat. Dit rapport biedt ons een goed uitgangspunt om op voort te bouwen. Het is in ieders belang, zeker in deze financieel onzekere tijden, dat de stad goed bestuurd wordt. Een stad zonder richting is stuurloos en drijft af. De PvdA wil graag mede richting geven aan de koers.

De VOORZITTER: De heer Van Keulen.

De heer VAN KEULEN (VVD): Voorzitter, ik wil dit toch even vragen aan de heer De Rooij. Er zijn in de pers allerlei berichten verschenen over het proces zoals zich dat op dit moment binnen uw partij voltrekt. Ik begrijp eruit dat u nadrukkelijk invulling wilt geven aan de cultuurverandering. Hoe zou u dat proces willen duiden? Wat is er ongeveer aan de hand bij de PvdA op dit moment?

De heer DE ROOIJ (PvdA): Of het alleen bij de PvdA aan de hand is op dit moment weet ik niet. Kijk, in het rapport van de heer Kruithof worden er namen genoemd, er worden in elk geval partijen genoemd. Wij hebben ervoor gekozen om geen blokkades op te werpen. Uit het rapport blijkt ook dat iedereen dat vindt. De gespreksverslagen zijn wat anders, maar in het rapport zoals de verkenner heeft uitgelegd, waren er alleen bij de CDA-fractie blokkades en voor de rest niet. Ik vind dat eerlijk gezegd voor het vertrouwen en voor de goede sfeer waarin er samengewerkt moet worden van belang en wij hechten er dan ook aan dat die volgorde gevolgd wordt. Eerst de inhoud en dan de personen. Dank u wel.

De VOORZITTER: De heer Luhoff.

De heer LUHOFF (D66): Voorzitter, ik heb ook nog een vraag voor de heer De Rooij. Hij heeft het over de bestuurscultuur. U onderschrijft wat daar in het rapport over staat, maar kunt u ook in uw eigen woorden zeggen wat u vindt dat er mis is aan de bestuurscultuur in deze stad?

De heer DE ROOIJ (PvdA): Ja, dat kan ik, maar dat valt buiten de scope van deze vergadering. We gaan het hier hebben over dit rapport. Ik wil het graag hebben met u over de bestuurscultuur. Daar moeten we maar een vergadering over cultuurverandering voor hebben of een andere manier. Ik ga die discussie graag met u aan, maar niet nu, niet hier.

De VOORZITTER: Dan is het woord aan de heer Van Keulen, fractie van de VVD.

De heer VAN KEULEN (VVD): Voorzitter, dank u wel. Wij zijn hier allemaal de politiek in gegaan om iets te bereiken vanuit onze idealen en om dingen te veranderen, om deze stad goed te besturen. Iedereen doet dat vanuit zijn eigen politieke achtergrond, vanuit zijn eigen ervaring en neemt daarbij zijn eigen persoonlijkheid mee. Altijd en voor iedereen geldt dat dit met de beste bedoelingen gebeurt en vanuit de overtuiging dat de eigen politieke keuzes de beste zijn voor de stad. Laten we dat vanavond niet vergeten. Voorzitter, in het gesprek dat ik met de verkenner heb gehad, heb ik namens mijn fractie aangegeven dat de tram in relatie tot de financiële staat van de stad wat mij betreft slechts de aanleiding was van de ontstane situatie en dat de oorzaak hiervan eerder gezocht moest worden in de politieke cultuur op het stadhuis. Mijn fractie wil dat de nieuwe coalitie een trendbreuk laat zien met het verleden. Een opener, transparanter stadsbestuur, dienstbaar aan de raad, met oog voor de ontwikkelingen in de stad en met gevoel voor verhoudingen. Een coalitie die niet zwart-wit denkt, die geen vijandbeelden koestert richting oppositie en die voorstellen, moties en amendementen beoordeelt op inhoud en niet op wie ze indient. Kortom, een coalitie die een einde maakt aan wat zo eufemistisch en laconiek de wethouderscultuur wordt genoemd. In dit streven vinden wij een aantal bondgenoten: – ik ga het nu over u hebben, mijnheer Prummel – D66, SP, CDA, Student en Stad, maar ook en vooral de Stadspartij. Ik wil hier graag een groot compliment uitspreken aan de heer Prummel en zijn fractie, die ondanks de nodige scepsis in deze gemeenteraad de afgelopen weken heeft laten zien op de momenten dat het erop aankomt een betrouwbare en degelijke partner te zijn. Mijn fractie is, mede gebaseerd op deze ervaringen, zeer bereid om met de Stadspartij te bouwen aan de toekomst van deze stad. Ik hoop ook oprecht dat de heer Prummel de constructieve manier van opereren wil voortzetten.

Voorzitter, het mag duidelijk zijn dat de VVD niet zal samenwerken met een coalitie die probeert alsnog de RegioTram te realiseren. Ik was aangenaam verrast door de woorden van de heer De Rooij die sprak over samen zoeken naar andere manieren om de stad bereikbaar te houden. Dat moeten we ongetwijfeld gaan doen, de komende periode, samen met de partners in de regio, met de provincie, met iedereen daaromheen. We zullen naar een alternatief moeten voor die RegioTram.

Voorzitter, wij werken ook niet mee aan een coalitie die de lasten voor de Stadgers verhoogt. Maar naast deze inhoudelijke eisen vinden we het vooral belangrijk dat de genoemde trendbreuk plaatsvindt, dat we een stadsbestuur krijgen dat bij Groningen past en dat deze stad verdient. En voorzitter, daarvoor nemen wij graag verantwoordelijkheid.

Voorzitter, iedere politieke cultuur kent cultuurdragers. Dat zijn personen die al dan niet onder invloed van de omstandigheden waarin zij hun werk moeten doen, de bestaande politieke cultuur overnemen en zelfs optimaliseren voor hun eigen politieke gewin. Zij worden vervolgens het gezicht van die politieke cultuur. Politiek is altijd mensenwerk en waar mensen werken, is vertrouwen het sleutelwoord. In de afgelopen weken heb ik gemerkt dat het vertrouwen tussen een aantal personen op belangrijke posities tot het nulpunt is gedaald. Ik vind dat jammer. Het maakt de situatie bijzonder gecompliceerd, maar het is wel een politieke realiteit. Iedere politieke partij gaat over haar eigen personele bezetting. Ik ben ook zeer benieuwd naar wat er uit de interne discussie bij de PvdA komt. Wat er ook gebeurt, voor mijn fractie moet er in ieder geval een werkbare situatie ontstaan, die recht doet aan het streven naar een trendbreuk en het herstel van vertrouwen tussen verschillende voor dit proces belangrijke mensen. Voorzitter, hoe het nu verdergaat, hangt voor mijn fractie af van het vervolg van het debat. Dat betekent dat wij nu nog niet kiezen voor een van beide mogelijke coalities die de verkenner heeft aangedragen. Wij komen hier in de tweede termijn op terug. Dank u wel.

De VOORZITTER: Dan is het woord aan de heer Gijsbertsen.

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Dank u voorzitter. Het zijn voor ons allemaal enerverende, misschien zelfs wel emotionele weken geweest, de afgelopen twee weken. Ik denk dat het belangrijk is dat wij onze blik naar voren gaan richten. Voorzitter, de Groningse politiek heeft de afgelopen paar weken taferelen laten zien die mijn fractie weinig verheffend heeft gevonden. Er was weinig regie, bestuurlijke spelregels werden terzijde geschoven en niet alleen is het persoonlijke politiek, maar het politieke is ook persoonlijk geworden. Voorzitter, de stad heeft daar niets aan. We moeten terug naar professioneel bestuur, inhoudelijk debat en een betrouwbaar stadsbestuur. En dat is ook ons advies aan de verkenner geweest, om te komen tot een stabiel en betrouwbaar stadsbestuur, dat op draagvlak in de raad kan rekenen. Het rapport van de verkenner biedt daarvoor voor ons nog weinig aanknopingspunten. Dat komt omdat beide adviescoalities inhoudelijke verschillen en ook gebrek aan vertrouwen in zich dragen. Als ik een rapport lees waarin scherpe teksten staan vanuit een aantal partijen richting de PvdA en ook richting de Stadspartij en ondertussen worden wel die coalities voorgesteld, dan maak ik me er bij voorbaat zorgen over of dat haalbare coalities zijn en of de stad daar uiteindelijk beter van wordt. Het lijkt mij zinvoller, het lijkt mijn fractie zinvoller, om nog wat dieper te gaan. Waar kunnen we een brug slaan in deze raad? Wanneer kunnen we de kampen verbreken die lijken te zijn ontstaan? Hoe kunnen we inhoudelijke overeenstemming bereiken en hoe kan vertrouwen onderling worden herwonnen?

Voorzitter, in deze ronde, moet ik constateren, is daartoe nog weinig poging gedaan, overigens onder andere door een vage opdrachtverstrekking van de fractievoorzitters aan de verkenner, waar ik zelf ook debet aan geweest ben, als onderdeel van het geheel.

De VOORZITTER: De heer Eikenaar.

De heer EIKENAAR (SP): Voorzitter, is dat herstellen van vertrouwen – tussen bepaalde blokken van partijen is dat vertrouwen er wel, tussen anderen wat minder – niet juist iets voor de volgende fase? Als je aan de andere kant kijkt, als je een ander blok zou nemen, heb je precies hetzelfde probleem. Dat is dan net het probleem dat op dit moment aan de hand is in de raad en dat opgelost moet worden. Dat zal door gesprekken te voeren moeten gebeuren en dat is nou net de volgende fase. Dit is alleen in beeld brengen waar we moeten beginnen.

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Voorzitter, ik ben het erg met de heer Eikenaar eens als het gaat om het belang van het gesprekken met elkaar te voeren, maar dan vond ik het startpunt wat bijzonder, omdat daar wordt begonnen met de kampen en vervolgens een partij, of het nou de PvdA of de Stadspartij is, die negatief wordt bejegend, vriendelijk wordt verzocht om aan te schuiven. Ik had gehoopt dat de verkenner verder zou kunnen gaan. Nogmaals, dit schuif ik niet alleen op de verkenner, het is ook iets in de opdrachtverstrekking geweest, maar ik had gehoopt dat hij verder had kunnen gaan om te kijken of er inhoudelijke overeenstemming te bereiken was tussen de blokken, om ze zo maar te noemen, tussen de partijen die geen blokkades legden in deze verkenningsronde. Ik mis dus ook in het rapport andere haalbare opties. Eerlijk gezegd denk ik dat er meer opties zijn, meer coalities te vormen zijn in deze raad dan alleen de twee die zijn voorgesteld. Dat heb ik zojuist in het vragenronde met de verkenner ook laten blijken.

De VOORZITTER: De heer Van Keulen.

De heer VAN KEULEN (VVD): Voorzitter, dank u wel. De heer Gijsbertsen noemt in het gesprek met de verkenner de wenselijke coalitie van GroenLinks, namelijk: GroenLinks, PvdA, ChristenUnie, D66 en VVD. Ik heb net het nodige verteld over de veranderingen in de bestuurlijke cultuur. Daar heb ik van hem nog helemaal niets over gehoord, terwijl dat voor mij een van de meest wezenlijke dingen is die we nu zouden moeten realiseren met elkaar. Kunt u zich voorstellen dat het vanuit die gedachte voor mij buitengewoon onwaarschijnlijk is dat de VVD en GroenLinks met elkaar in een coalitie terechtkomen?

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Voorzitter, ik constateer in elk geval dat er over en weer in deze raad beelden leven, vertrouwensproblemen zijn, inhoudelijke meningsverschillen liggen, ook tussen uw fractie en die van mij. Wat mij nou een lief ding waard zou zijn, in een stad van 200.000 inwoners, is dat we gaan proberen met elkaar bruggen te slaan. Ik ben ertoe bereid, ook met uw partij, altijd geweest overigens, en ik hoop dat we dat kunnen doen. In dit advies zie ik meer een bevestiging van de verschillen die er al zijn en niet een doorbraak van de verschillen die er zijn en ik denk dat we dat nodig hebben voor een stabiel stadsbestuur.

De heer VAN KEULEN (VVD): Voorzitter, dank aan de heer Gijsbertsen voor zijn oproep. U heeft onze reactie kunnen lezen. Wij sluiten niemand uit. Kunt u wellicht, om mij een beetje gerust te stellen, dan iets zeggen over hoe u die bestuurlijke cultuur ziet hier in de stad en wat u vindt dat daar moet gebeuren?

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Ja voorzitter, nogmaals: ik denk dat er beelden bestaan over en weer. Ik zie dat er een beeld opdoemt van vier partijen, VVD, SP, D66 en CDA, in het advies van de verkenner en de gesprekken die ze hebben gevoerd. Ik zeg daarbij: ik heb een ander beeld. Ik zou graag daarover met elkaar in gesprek gaan, buitenom, want ik heb niet zo veel zin om de cultuur hier te gaan vestigen. De afgelopen weken lijkt de neiging daartoe een beetje te ontstaan. We gaan elkaar zeer persoonlijk bejegenen of gaan met elkaar discussies aan die we volgens mij beter zou kunnen voeren op basis van vertrouwen en in een andere omgeving. Ik vind de manier waarop hier een publiek debat wordt aangegaan over vooral beelden en vertrouwen, niet de meest wenselijke vorm voor een stabiel stadsbestuur.

De VOORZITTER: De heer Van Keulen, laatste keer.

De heer VAN KEULEN (VVD): Voorzitter, laat even duidelijk zijn: ik heb op geen enkele manier de heer Gijsbertsen persoonlijk willen bejegenen. Ik heb hem willen uitdagen iets te zeggen over de bestuurlijke cultuur in het stadhuis. Dat is volgens mij een inhoudelijk argument. Daar laat ik het nu maar even bij. Dank u wel.

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Voorzitter, ik heb een paar constateringingen gedaan over de bestuurlijke cultuur in het stadhuis van de afgelopen paar weken. Ik maak me daar zorgen over en ik zou graag proberen om weer bruggen in deze raad te slaan.

Over het rapport van de verkenner nog even dit: ik mis dus inderdaad meer opties. Ik mis opties tussen de partijen die geen blokkades hebben aangelegd. Ik mis opties die de verschillende rompjes openbreken naar elkaar, dat is een beetje een naar woord, maar zo gaat het in de wandelgangen heten: rompjes. Een eng beeld, maar vooruit.

Voorzitter, volgens mij zou het beter zijn om een nadere verkenning te doen om te zoeken naar overeenstemming en vertrouwen. Misschien is dat ook wat makkelijker geworden dan toen de verkenner zijn gesprekken hield, nu er ook meer afstand is tot wat er gebeurd is. GroenLinks is tot die zoektocht bereid. Ik gaf dat ook zojuist in antwoord op de interruptie aan, want we beseffen dat de Groninger antwoorden zoekt van het stadsbestuur op de dringende vraagstukken. Hoe loodsen we de stad sociaal door de crisis? Hoe lossen we het openbaarvervoersprobleem op? Hoe geven we vorm aan een duurzame samenleving? Hoe huisvesten we onze jongeren? Daar gaat het inhoudelijk over. Daar moet de nieuwe coalitie het over eens worden en dat vereist dat wij bruggen met elkaar gaan slaan. Dank u wel.

De VOORZITTER: Dank u wel. Dan is het woord aan de heer Prummel van de Stadspartij.

De heer PRUMMEL (Stadspartij): Voorzitter, het college is gevallen, maar de onderlinge sfeer op het stadhuis is uitstekend. De Stadspartij krijgt de indruk dat veel raadsleden, en dan niet alleen de verklaarde

tram-tegenstanders, opgelucht zijn dat het grote en riskante project van de baan is. Het was een te grote claim op een snel slinkend weerstandsvermogen. In de stad ging de vlag uit.

Nu moet er worden samengewerkt om een college te vormen dat deze financieel zware tijden aankan. We moeten een haalbare, voor de stad aantrekkelijker optie zoeken voor bereikbaarheidsproblemen. Voor de Stadspartij staat aandacht voor plan b voorop. Dat is een trein die achter Selwerderhof langsrijdt en zo via de stations Euroborg, hoofdstation, Suikerunie, Kerklaan misschien en noorderstation Zernike veel reizigers snel en gemakkelijk naar hun bestemming brengt. Mogelijk is dat de eerste stap in investeren in treinen rondom Groningen.

Het college zal veel ambities moeten bijstellen. We zijn niet failliet, maar we kunnen geen enkele tegenvaller meer oplossen zonder dat daar een belastingverhoging – en dat wil de Stadspartij niet – of een bezuiniging – en dat is ook niet fijn – tegenover staat. Onze stroppenpot is vrijwel leeg. Zo bezien is het grote en dure Groninger Forum, waar ook van alles mis kan gaan, het volgende project dat de Stadspartij op de korrel neemt. Het gebouw heeft ondanks veel adviezen, een grote organisatie en een intendant nog steeds geen overtuigende invulling gekregen. Wanneer er tijdens de bouw veel misgaat, zoals bij de Damsterdiepgarage, kunnen wij ook die stroppen niet meer opvangen. De exploitatie van het Groninger Forum drijft gedeeltelijk op de opbrengsten van de parkeergarage die daaronder wordt gebouwd. Gezien de lege en verliesgevende garages in de stad is het een illusie dat daaruit het geld voor het Forum kan worden getrokken. De exploitatie van het Forum moet 2,5 miljoen euro per jaar gaan kosten, terwijl er nu al op ons zo succesvolle Groninger museum wordt bezuinigd. Zoiets noem je ‘de kip met de gouden eieren slachten’. Voor wie dat niet weet: dat is heel dom. De Stadspartij wil nu uitzoeken of we het Forum kunnen afbestellen. Een nieuwe coalitie moet immers alle problemen onder ogen zien en alle mogelijkheden verkennen. Laten we dit probleem benoemen en laten we de mogelijkheid verkennen. Het Forum en de Oostwand zijn afzonderlijke projecten met afzonderlijke aanbestedingen. Dat geldt ook voor het nieuwe Mutua Fides. Dat die garage geld opbrengt, kunnen we vergeten. De omzet die daar wordt gemaakt, gaat ten koste van andere parkeergarages en zo blijft er een tekort voor het parkeerbedrijf. Reden temeer om de exploitatiekosten van het Forum te korten of het project te herzien. Zonder Forum komt er achter de Grote Markt een schitterend plein. Die nieuwe markt is geschikt voor evenementen, terrassen en concerten.

Voorzitter, over onze fractie is in het rapport van alles gezegd. Ik wil vooral de collega Van Keulen bedanken voor de vriendelijke woorden die hij daar later nog aan toegevoegd heeft, maar we waren wel een beetje verbaasd. Misschien zijn we een beetje een ingewikkelde fractie qua cultuur en personen. Dat vinden we zelf helemaal niet. Nee! Het is nu toch een gotspe: de Stadspartij verwijten dat ze van standpunt verandert! Wij waren altijd tegen die tram. En verdorie, we hebben gelijk gekregen. Ik kan u verzekeren: in de stad worden wij door heel veel mensen gesteund in de politieke keuze die wij gedaan hebben.

Het college is gestrand op onoverkomelijke tegenstellingen. Dan is het vreemd dat drie van de vier partijen gewoon maar weer met elkaar door willen gaan. Is dat nu echt zoeken naar stabiliteit? De Stadspartij heeft haar voorkeur voor, hoe kan het anders, mogelijkheid 2 uitgesproken. De Stadspartij heeft altijd aangedrongen op een leefbare en democratische stad. Onze standpunten over financiën, belastingdruk, hoogbouw en inspraak zijn nooit veranderd.

De VOORZITTER: De heer Van Keulen.

De heer VAN KEULEN (VVD): Ik kan de heer Prummel nu even niet volgen. U zegt: het is vreemd dat drie van de voormalige vier coalitiepartijen doorgaan, maar u doet vervolgens zelf een wenselijke coalitie waarbij twee van de vier doorgaan. Dat kan ik niet helemaal rijmen.

De heer PRUMMEL (Stadspartij): Ja, we konden niet genoeg andere partijen vinden, denk ik. Maar goed, voorzitter, de Stadspartij heeft altijd aangedrongen op een leefbare en democratische stad. Onze standpunten over financiën, over belastingdruk, hoogbouw en inspraak zijn nooit veranderd. We waren vanaf het begin tegen RegioTram en Forum en kijk voorzitter: dat is stabiliteit. De Stadspartij vindt het verstandig dat de heer Kruithof een gesprek met de gedeputeerden Moorlag en Boumans heeft geweigerd. Provinciebestuurders gaan niet over de keuzes en agenda van onze gemeenteraad. We moeten ons ook niet onder druk laten zetten. Een formateur of informateur moet dat ook niet doen.

De VOORZITTER: De heer Eikenaar.

De heer EIKENAAR (SP): Voorzitter, de heer Prummel beseft hopelijk wel dat hij nog moet gaan onderhandelen en dat niet alles binnengehaald kan worden en dat hij wellicht wat in moet leveren. Dan kunt u niet zo nadrukkelijk zeggen dat alles blijft zoals u het wilt.

De heer PRUMMEL (Stads partij): Laat dat wel de inzet zijn.

Voorzitter, de Stads partij hecht aan een zeer goede sociale agenda voor deze stad. We willen meer stadswachten. We willen zo veel mogelijk van de sociale banen in de stad redden. Van bijstand of werkloosheid naar banen begeleiden klinkt mooi, maar het is helaas niet altijd haalbaar, omdat er nu onvoldoende werk beschikbaar is. Van de Stads partij moet iedereen mee kunnen doen, mee blijven doen. De Stads partij pleit voor de versterkte inzet op jongerenhuisvesting. Dit ter ontlasting van de binnenstad en de wijken. Het programma BOUWJONG! is een goede start, maar het moet worden geïntensiveerd en uitgebreid met het door de raad gewenste onderzoek naar tijdelijke huisvesting op het Suiker Unie-terrein. De Stads partij wil werk maken van een andere, meer open bestuurscultuur. Daarin vinden heel veel mensen elkaar vandaag. Onderwerpen die volgens de verkenner in de gewenste nieuwe bestuursstijl in ieder geval aan bod moeten komen, zijn economie, financiële degelijkheid en bereikbaarheid. De Stads partij steunt die aanbeveling. De Stads partij wijst erop dat er in anderhalf jaar niet veel tijd is om echt alles heel goed te regelen.

De VOORZITTER: En nu hebt u ook niet veel tijd meer.

De heer PRUMMEL (Stads partij): Ik maak het af, voorzitter. De Stads partij wijst erop dat door een eventueel nieuw college een akkoord op hoofdlijnen zal moeten worden gesloten. Nieuwe beleidsruimte zal marginaal zijn, gezien de beperkte bestedingstijd, maar voorzitter, de bouw van het college biedt de kans om met nieuw elan te bouwen aan een leefbare, sociale en welvarende stad. En de welvarende stad is gelijk te stellen met een bereikbare stad. De Stads partij gaat verantwoordelijkheid daarvoor niet uit de weg.

De VOORZITTER: Oké, u bent door uw tijd heen. Dan moet ik zeggen dat mevrouw Van de Vegt de vergadering vanwege andere verplichtingen moet verlaten. Dan is het woord aan de heer Eikenaar, SP-fractie.

De heer EIKENAAR (SP): Dank u voorzitter. De SP heeft twaalf dagen geleden samen met D66 haar steun aan de tram ingetrokken. Dat was wat ons betreft onvermijdelijk, gezien de financiële situatie waarin de stad zich bevindt. Dat was een welbewuste en goed overwogen keuze. Wij vonden en vinden dat het niet verantwoord is om door te gaan met de aanleg van een tram. Simpel gezegd: we hebben het geld nodig om de stad financieel gezond te maken en belangrijke voorzieningen in stand te houden. Daarna kwam er een discussie op gang over de manier van omgaan met elkaar. Dat was niet ons doel, maar uiteindelijk wel onvermijdelijk en ook nodig. U heeft in het rapport van de heer Kruithof kunnen lezen dat de manier van werken ook de SP dwarszit. We hebben maandenlang pogingen gedaan om aan te geven waarom wij vonden dat de aanleg van de tram niet haalbaar is. Dat is tot onze spijt genegeerd en dat heeft uiteindelijk geleid tot het opstappen van drie wethouders en nu dus tot de vorming van een nieuw college. Ik hoorde van sommigen dat men ons besluit niet zag aankomen. Daar wil ik mijn oprechte verbazing over uitspreken, want u kent mijn partij toch? U kunt met mij over alles praten, ik ben een redelijk mens, maar als ik iets zeg dan meen ik het wel. Als mijn partij bij de Voorjaarsbrief een motie steunt waarin staat dat, wanneer er niet meer geld beschikbaar komt, de tram niet haalbaar is, dan menen we dat ook. We doen dat niet lichtzinnig, want we kennen onze verantwoordelijkheid. Een eerste les voor een nieuwe coalitie is dan ook: luister naar elkaar.

Ik wil niet te lang stilstaan bij het verleden. We moeten verder. We hebben een grote verantwoordelijkheid naar de stad en haar inwoners. Wat heeft de stad nodig? Snelheid, stabiliteit en vooral continuïteit. Het is nu belangrijk om verder te gaan en te komen tot een stabiel college, waarmee we tot de verkiezingen verder kunnen. Een stadsbestuur dat deze stad op degelijke wijze door de crisis leidt, de financiën op orde houdt en ervoor waakt dat we voorzieningen in stand houden, nu maar ook zeker in de toekomst. Een revolutie in de anderhalf jaar die ons nog rest tot de verkiezingen is niet wenselijk, maar ook niet mogelijk. Continuïteit is waar het om gaat. De mogelijk nieuwe richting moet inzet zijn van de verkiezingen in 2014. Wat mij betreft, moeten we een poging doen om een stadsbestuur te vormen, bestaande uit D66, CDA, VVD, PvdA en de SP. Dat is gezien het advies van de heer Kruithof

de meest logische coalitie, maar het heeft ook, zo heeft u ook in het rapport kunnen lezen, onze voorkeur. Natuurlijk moeten we elkaar nog eens diep in de ogen kijken. Zaken uitspreken, het er over eens worden dat we voortaan op een open en eerlijke manier met elkaar om moeten gaan. Dat zal geen heel makkelijk proces worden, maar wel een dat volgens mij hard nodig is. Daarna is het onze opdracht om een coalitie op korte termijn te vormen. Daarom pleiten we ook voor een kort programma, waarin we essentiële afspraken maken en geen bespiegelingen en vergezichten. Die zijn wat mij betreft overbodig. Dat in dat programma geen tram meer voorkomt, is wat mij betreft een open deur. Het vormen van een nieuwe coalitie kan wat mij betreft het best gebeuren onder leiding van een onafhankelijke informateur, die bij alle partijen – volgens mij is dat vooral nodig in deze situatie – vertrouwen geniet. Een informateur die vooral de functie heeft de gesprekken in goede banen te leiden. Van welke partij die informateur is, is wat mij betreft van zeer ondergeschikt belang. Tot slot zou ik – dat heb ik namelijk nog niet gedaan en dat heeft de rest van de raad wel gedaan – de heer Kruithof van harte willen bedanken voor zijn snelle en heldere rapportage. Dank u wel.

De VOORZITTER: Dank u wel. Dan is het woord aan de heer Luhoff, D66.

De heer LUHOFF (D66): Dank u wel voorzitter. Allereerst wil ik de verkenner – dat heb ik eigenlijk ook daarnet gedaan tijdens de vragenronde –, de heer Kruithof, bedanken voor zijn onderzoek naar de haalbare opties om te komen tot een werkbare coalitie. Het is ook goed om te constateren dat alle fracties daar voortvarend en open aan hebben meegewerkt de afgelopen week.

Voorzitter, voordat ik inga op de mogelijke coalities wil ik graag nog even stilstaan bij een belangrijke conclusie uit het rapport. Er leeft een duidelijke wens bij de meerderheid in de gemeenteraad om te komen tot een opener en transparante bestuursstijl, waarbij de gemeenteraad het politieke primaat heeft en het college van burgemeester en wethouders zich dienstbaar opstelt naar de raad. Een belangrijke conclusie, want sinds 2007 staat cultuurverandering hier al op de agenda. We hebben al vele acties ondernomen om de cultuur die het debacle Europapark niet heeft kunnen voorkomen te veranderen. Er is hard gewerkt aan de verhoudingen tussen college en ambtenarenapparaat, de bestuurlijke dienstverlening zal ik maar zeggen. Behalve een aantal initiatieven zoals ‘de raad aan de voorkant’, hebben we nog veel te weinig resultaat geboekt als het gaat om het politieke gedeelte van onze politiek bestuurlijke cultuur.

Welke coalitie straks ook het voortouw gaat nemen om te komen tot een nieuw college, dat aspect, die politieke cultuur, zal vanaf dag één moeten veranderen. Dat is overigens niet alleen de opdracht voor een nieuwe coalitie, maar ook voor het hele stadsbestuur, inclusief de raad. Het is een belangrijke voorwaarde voor herstel van vertrouwen onderling, maar ook voor het herstel van vertrouwen in de politiek.

Voorzitter, ondanks deze collegecrisis kunnen wij ook op een aantal terreinen terugkijken op een stadsbestuur dat meters heeft gemaakt. In de afgelopen periode is er volgens mijn fractie hard gewerkt aan een aantal belangrijke onderwerpen. Een nieuwe start voor het openbaar onderwijs; onderwijshuisvesting staat weer op de agenda. Samen met het onderwijs wordt er gewerkt aan de onderwijsstad van Nederland. Ook het economisch beleid heeft een goede invulling gekregen en er is extra geïnvesteerd in cultuur en duurzaamheid. Het thema burgerparticipatie heeft mede door inzet van mijn fractie ook al de nodige resultaten opgeleverd. Het zijn zaken die allemaal op een breed draagvlak hier en in de stad kunnen rekenen. Samen met omliggende gemeentes, de drie noordelijke provincies, zullen we moeten werken aan het bereikbaar houden van het noorden, van deze regio en deze stad. Onze inzet tijdens de komende onderhandelingen, als we daar natuurlijk aan mee mogen doen, zal zijn om juist op deze gebieden meters te blijven maken.

Voorzitter, het rapport van de verkenner laat een duidelijke voorkeur van vier partijen zien om samen te werken aan een nieuwe coalitie en we hebben elkaar echt gevonden als het gaat om een thema bestuurlijke cultuur. VVD, SP, D66 en CDA hameren alle vier op een trendbreuk met die zo Groningse wethouderscultuur. Zoals ik zelf ook bij de verkenner heb aangegeven, heeft samenwerking met de PvdA de voorkeur van D66, maar we stellen ons wel de vraag of de PvdA geloofwaardig kan meewerken aan een nieuwe politieke cultuur, gebaseerd op de belangrijke conclusies van het rapport. Eveneens in het gesprek met de verkenner heb ik aangegeven dat andere opties wat dat betreft openstaan om te komen tot een meerderheid. Daar liggen dus geen blokkades. In tweede termijn zal ik terugkomen op die voorkeur.

Nog even terugkomend op het punt formateur. Het heeft onze voorkeur om een onafhankelijk iemand bij dat proces te betrekken. Dat zouden er ook twee kunnen zijn, het zou er een kunnen zijn, maar dat ligt natuurlijk ook aan de manier waarop we aan tafel zitten met de partijen die er dan bij zijn. Daar wou ik het tot zover bij laten. Dank u wel voorzitter.

De VOORZITTER: De heer De Rooij.

De heer DE ROOIJ (PvdA): Voorzitter, even een vraag aan de heer Luhoff, want die informateur, dat houdt mij nogal bezig. Er gaat een aantal partijen aan tafel zitten en die gaan het onderling regelen. Die komen dan tot wat? Een mededeling aan de raad, een persbericht? Ik snap echt waar niet hoe we dat moeten gaan doen. Zou de voorzitter van de raad daar een rol in kunnen spelen?

De heer LUHOFF (D66): Nee, hoe dat technisch te regelen is, weet ik ook niet, maar het lijkt mij wel aan de partijen die aan tafel gaan zitten om te kijken hoe ze dat proces, dat toch een proces is waar die vijf partijen verantwoordelijk voor zijn, willen inrichten.

De heer DE ROOIJ (PvdA): Oké, het proces is dus nog niet duidelijk. Ik weet dat uw partij erg hecht aan het proces, maar dat proces is nog niet helemaal duidelijk. Bij u niet en bij mij ook niet. Dat stellen we dan vast.

De heer LUHOFF (D66): Ik denk dat we eerst een conclusie uit dit debat moet trekken, voordat we daar verder mee kunnen gaan.

De VOORZITTER: De heer Gijsbertsen.

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Een vraag aan de heer Luhoff. Ik hoorde hem spreken over bereikbaarheid en dat daar iets aan gedaan moet worden. Dat hoor ik graag. Bent u ook van mening dat daar dan ook financiën voor moeten worden uitgetrokken?

De heer LUHOFF (D66): Het zou heel goed mogelijk zijn dat daar financiën voor nodig zijn.

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Dat is geen antwoord op de vraag. Vindt u dat de financiën geregeld moeten worden of niet?

De heer LUHOFF (D66): Ik vind dat we verder moeten kijken naar een alternatief om die bereikbaarheid van deze stad, deze regio in het noorden te blijven garanderen en daar moet het gesprek over gaan met onze partners.

De VOORZITTER: Dan is het woord aan de heer Seton, CDA.

De heer SETON (CDA): Voorzitter, dank u wel. Voorzitter, dit debat zat eraan te komen. De recessie waait maar niet over, de samenloop van de zeer grote projecten laat zich intern voelen en ook van buiten af komt er geen geld bij, maar komen er eerder bezuinigingen op ons af. De door het college ingevoerde ambitieuze lijn, waarbij lang geen keuzes werden gemaakt, bleek uiteindelijk niet houdbaar. Dat bleek al uit verminderde steun voor de grex Meerstad en de begroting 2012. Het werd nog duidelijker toen bij de Voorjaarsbrief ook twee coalitiepartners een duidelijk signaal afgaven door de trammotie aan een meerderheid te helpen. Alleen mensen met een universitaire graad en optimisme zagen het toen nog zitten, maar het schip met geld bleek een illusie en de meerderheid en de metaalmoetheid van voor de zomer leidden tot een breuk na de zomer. Al eerder heb ik gezegd dat dit college zich klem geregeerd heeft. In die zin was het niet de vraag of, maar wanneer het college zou vallen. Daar was trouwens nog wel wat voor nodig. SP en D66 moesten zich losmaken uit het coalitieverband en ik weet dat je zo'n stap niet zomaar zet, ook al hadden ze de trammotie al gesteund. Je blijft tot het uiterste hopen dat je er gezamenlijk uit kan komen. De conclusie trekken dat het echt niet meer kan, is verschrikkelijk lastig en heeft gevolgen voor alle betrokkenen, ook voor jezelf. We zijn hier vanavond bij elkaar omdat die uiterste consequentie wel is getrokken. Dat levert in eerste instantie bestuurlijke chaos op. Wethouders die hun portefeuille ter beschikking stellen, coalitiefracties die dat ineens niet meer zijn, een raad die opeens voluit aan het roer staat. Ik ben blij dat we als raad, nog staand tussen de brokstukken van de gebeurtenissen op 26 september, gezamenlijk besloten hebben tot het aanstellen van een verkenner. Zijn rapport is rauw, heeft scherpe randen en legt pijnlijk bloot wat de collegecrisis ook in de raad teweeg heeft gebracht. Ik vind het erg om te lezen dat het aanzien van de Groninger politiek in de ogen van de verkenner een aanzienlijke knauw heeft gekregen. Tegelijk ben ik blij dat hij het heeft opgeschreven. Ik denk dat we alleen zinnig naar de toekomst kunnen kijken als we de situatie van vandaag onder ogen durven zien. Elkaar de waarheid zeggen, even leeglopen, stoom afblazen is een van de doelen van dit

debat. We zijn allemaal mensen en wat er is gebeurd, doet ons iets en gaat ons niet in de koude kleren zitten.

Ondanks dat moeten we wel verder en ook met elkaar verder. De raad zit er gewoon nog en heeft meer dan ooit de taak om weer te beginnen met bouwen, perspectief te ontwikkelen op een stabiel en solide stadsbestuur. Zowel bij de PvdA als bij de Stadspartij zie ik bewegingen die kant op, terwijl dat voor beide op dit moment niet vanzelfsprekend is.

Ik heb de hoopvolle woorden van de heer De Rooij gehoord. Hij ziet perspectief in een variant 1. Hij is realistisch over de tram en hij is bereid in een latere fase over personen te spreken. Ik zie dus dwars door de rookwolken van twee weken geleden heen weer doorschemeren waar we zo trots op waren, namelijk de wens om gezamenlijk, met respect voor elkaars opvattingen, in een positief politiek klimaat een stabiel stadsbestuur te vormen. Kansen voor een trendbreuk met het recente verleden, terugvallen op vertrouwde verhoudingen.

Hoe doe je dat dan? Ik zie kansen in het opvolgen van het advies van de verkenner en zou graag met VVD, SP, D66 en Partij van de Arbeid in gesprek komen omdat ik aanknopingspunten zie voor inhoudelijke samenwerking. Mij lijkt een vervolg met een of twee informateurs dienstig. Ze moeten ver genoeg van ons afstaan om onafhankelijk te zijn, maar toch dichtbij genoeg om betrokken te zijn. Ook voor mij geldt dat politieke kleur daarin niet bepalend is. Snelheid en zorgvuldigheid op zich hebben haast, want de stad heeft recht op een missionair college. Er is een recessie, maar als het voor de zorgvuldigheid van het proces beter is om het tempo enigszins aan te passen, dan doen we dat wat mij betreft. Wel steeds druk op de ketel houden.

Voorzitter, het is niet voor niets dat ik op dit moment in het debat aan het woord ben, want bij de verkiezingen werden wij met twee zetels bedeed. Enige bescheidenheid past ons dus. Wij zijn bereid om met al onze krachten mee te werken aan een nieuw college, een college waar de stad recht op heeft. Dank u wel.

De VOORZITTER: Dank u wel. Dan is het woord aan mevrouw Jongman, ChristenUnie.

Mevrouw JONGMAN (ChristenUnie): Voorzitter, er is een prachtig Bijbelverhaal, waarin een aantal verkenners kijkt wat het nieuwe land Israël te brengen heeft. Ze komen van hun reis terug met heerlijke druiven en prachtige verhalen over een zeer aantrekkelijk land. Voorzitter, als ik het verslag van de verkenner lees, zie ik toch wel zure druiven her en der en vanuit heel verschillend perspectief geschetste vergezichten. Het land ziet er bij iedereen wat anders uit. De twee factoren die meespelen in onze opvatting zijn: niet heel versnipperd en een stabiele combinatie, want daar heeft de stad behoefte aan. Wat duidelijk is, is dat de motie 16-coalitie in de antiopvattingen over de tram elkaar gevonden heeft, maar de andere kant is dat er inhoudelijk veel verschillen zijn. Door die inhoudelijke verschillen loopt wat ons betreft de stabiliteit gevaar, maar in de politiek moet het ook gaan om inlevingsvermogen. Als ik een aantal andere en eerdere debatten in ogenschouw neem, ben ik daar nog niet geheel gerust op. Politiek hoor je naar onze mening te bedrijven op basis van vertrouwen. Dat heb ik altijd betoogd en gezegd, in het midden van de raad. Maar kijkend naar de onderleggers bij het advies, zie ik enorme hobbels op de weg. De oorzaak van de bestuurlijke crisis wordt door sommigen nadrukkelijk geduid, maar voorzitter, ik zat niet bij de crisis in het college, ik kan niet oordelen. Ik zat wel bij de crisis in de raad, waarbij er een heel dramatisch beeld geschetst wordt, dat wat mij betreft enigszins bezijden de waarheid is. Oké, ook ik liep wel eens tegen een muur op en soms was die muur heel hoog en kwam ik er niet overheen, maar ik heb toch ook gemerkt dat in die muur ook deuren zitten, ondanks onze twee zeteltjes. En die deuren zijn echt niet alleen opengegaan voor de ChristenUnie. Ik heb gemerkt dat alle partijen open deuren hebben gevonden op diverse momenten en bij diverse dossiers.

Het valt op, als je kijkt naar dat rapport, dat GroenLinks geheel weggevaagd wordt door de meerderheid. Bij de Stadspartij zijn stevige aarzelingen en de PvdA mag bij de gratie van het aantal zetels weer aanschuiven. Er is veel kritiek op het personeel, er moet een trendbreuk komen wordt daartegen gezegd, maar op de wijze waarop de crisis ontstaan is, reflecteert niemand. De crisis wordt wat mij betreft eenzijdig geduid en dan kom ik terug op de weging van de mate van bestuurlijk verantwoord handelen, die simpelweg niet eenzijdig kan worden weggelegd en ook niet eenzijdig kan worden geduid.

Voorzitter, door al die hobbels die ik net geschetst heb, is het moeilijk het advies te duiden. Als de meerderheid dit wenst, er zijn twee varianten, dan wensen we ze heel veel wijsheid toe, maar het is niet ons advies. Ons advies was namelijk een romps met PvdA en VVD, aangevuld met een programmatische, realistische combinatie, maar gezien de tweede gespreksronde is dat ook niet bespreekbaar.

Het geheel overziend voorzitter, zijn wij voor twee informateurs, maar ik concludeer dat de druiven nog niet rijp zijn. Dank u voorzitter.

De heer SETON (CDA): Voorzitter, zou ik een vraag aan mevrouw Jongman mogen stellen? Mevrouw Jongman vindt dat de partijen, of misschien ook wel het rapport, de oorzaken van de crisis te eenduidig aan één kant leggen. Kunt u aangeven welke kant u dan op denkt? Wat mist u dan daarin?

Mevrouw JONGMAN (ChristenUnie): Ik kies geen kant, want ik heb de hele tijd ook al in debatten aangegeven: de oorsprong van het debat lag in het feit dat een deel van de coalitiepartijen, gesteund door de wethouders, zei dat die tram niet kon volgens de stukken in de begroting. Ik heb aldoor gezegd: ik heb die begroting op dat moment niet gezien, op dat moment kan ik geen oordeel vellen. Geen stuk, geen oordeel. Het gekke vind ik dat op dat moment eenzijdig het oordeel over de begroting gedeeld wordt met een aantal andere partijen in de raad, die dat oordeel over hebben genomen zonder de stukken te kennen, maar ze blijkbaar wel gezien hebben. Vervolgens worden de sores van het college, ik zeg het even heel plat, over de schutting van de raad gegooid, waardoor wij nu een oordeel moeten vellen over een stuk dat we nog steeds niet gezien hebben. Ik weet nog niet welke stukken openbaar zijn en welke niet, dus ik ga daar niet over uitweiden. Het lastige in dat debat is dus: waar is de oorzaak van de crisis aan toe te wijzen? Volgens mij is de crisis ontstaan door de tram. Misschien ben ik het wel met u eens, misschien ben ik het ook niet met u eens, maar ik heb dat niet met u in een openbaar debat kunnen delen. De oorzaak van het debat ligt in de tram, c.q. de stukken en het openbaar zijn, maar vervolgens wordt daar een soort bestuurderscultuur omheen gecreëerd die ik ook maar gedeeltelijk kan duiden. Volgens mij lopen die twee sporen enigszins door elkaar. Ik ben ervoor om bruggen te bouwen en te verbinden en volgens mij moeten we het daar heel goed over hebben. Volgens mij zijn er toch wel dingen niet helemaal goed gegaan.

De VOORZITTER: Goed, dank u wel. Dan is het woord aan de heer Van Rooij, Student en Stad.

De heer VAN ROOIJ (Student en Stad): Ja voorzitter, dank u wel. Het is nu een kleine twee weken geleden dat het college sneuvelde en we een bizar, maar niettemin redelijk vlot proces zijn ingegaan. Waar wantrouwen zich had meester gemaakt van de politiek wat uiteindelijk resulteerde in iets wat weinigen zagen aankomen, zijn alle partijen zo goed en zo kwaad als het ging met elkaar om tafel gegaan, met allemaal het zelfde doel voor ogen: we moeten verder. Er ligt een aantal belangrijke taken voor ons en verstoorde verhoudingen mogen er niet in resulteren dat we geen oog hebben voor wat er moet gebeuren. Er moet een begroting komen, en het pad ernaartoe hebben we samen geplaveid, al zijn de verschillen van inzicht soms nog zo groot. Dat zijn positieve bespiegelingen in een onzekere tijd.

De gesprekken met de verkenner, de heer Kruithof, hebben veel helderheid en een paar vragen opgeleverd. Helderheid, want voor de meeste partijen is het duidelijk dat het uitgangspunt een coalitie met een romp van VVD, SP, D66 en CDA is. En vragen, voornamelijk over de kleur van de zetel die deze coalitie moet aanvullen: de PvdA of de Stadspartij. Voorzitter, namens Student en Stad heb ik in het gesprek met de heer Kruithof aangegeven geen van beide categorisch te willen uitsluiten, maar toch een voorkeur te hebben voor een coalitie met de PvdA. De inhoudelijke verschillen tussen de Stadspartij en mijn partij zijn groot en hoewel we elkaar vinden in het streven naar een stad met een ook financieel bestendige toekomst, blijft een hoop inhoudelijke verschillen overeind. Verschillen die op zichzelf onze beide partijen misschien wel karakteriseren tot de partijen die we zijn. Dat maakt het scenario met de Stadspartij voor mij een minder aantrekkelijke keus. Alle verschillen ten spijt zijn we het in deze zaal over één ding denk ik ronduit eens: de stad is nu gebaat bij stabiliteit, bij rust. En uit het verslag van de heer Kruithof blijkt dat over de stabiliteit van de Stadspartij breed gedragen twijfel bestaat. Ik kan mij deze twijfel wel voorstellen en denk dat stabiliteit een kernwaarde moet zijn voor een nieuw college. Samenwerking met de PvdA zou dus mijn voorkeur genieten.

De VOORZITTER: De heer Prummel.

De heer PRUMMEL (Stadspartij): Voorzitter, dan voel ik mij toch wat geprikkeld. Was het vorige college dan zo stabiel? Het liep heel langzaam via een aantal incidenten bij de begroting naar een wisse ondergang. Vervolgens bleek men elkaar helemaal niet aardig meer te vinden. Ik kan me niet voorstellen dat dat nu het voorbeeld is van stabiliteit. Toch wilt u diezelfde partijen weer met elkaar zien regeren.

De VOORZITTER: De heer Van Rooij.

De heer VAN ROOIJ (Student en Stad): Dank u wel voorzitter. Ik geloof niet dat ik ook maar met één woord gerept heb over stabiliteit in het vorige college. Ik zeg alleen dat ik niet zie dat we meer stabiliteit tegemoet treden als we nu een coalitie met de Stadspartij zouden krijgen. Maar u moet het ook niet als een persoonlijke aanval zien. Ik heb het in het gesprek met de heer Kruithof niet zelf aangehaald, maar wat ik doe, is aanhalen wat andere partijen hebben gezegd. Dat kan ik niet ontkennen en ik geloof ook niet dat u daarvoor aan mijn adres moet zijn. Maar ik zeg ook aan u eerlijk: ik kan het me wel voorstellen. Samenwerking met de PvdA zou mijn voorkeur genieten. De zaken, zeg ik ook tegen heer Prummel, die zich in de afgelopen weken hebben voorgedaan kunnen echter niet genegeerd worden. Het wantrouwen dat tot de val van het college heeft geleid, is hardnekkig en zo op het eerste oog is er geen vruchtbare bodem voor voortzetting van de samenwerking. Bij een herstart die de kempanden in hetzelfde hok zou plaatsen kan ik me dus voorstellen dat dit tot personele consequenties zou leiden. Ik vind het belangrijk dat hier binnenkort een nieuw college staat waarin men elkaar vertrouwt, gesteund door raadsfracties die het oude zeer achter zich laten. De stabiliteit die ik voor het komende anderhalf jaar van het grootste belang acht, is er bij de gratie van vertrouwen. Dat vertrouwen, daar heeft het in de afgelopen tijd behoorlijk aan geschort. Dank u wel.

De VOORZITTER: En dan is als laatste in deze termijn van de kant van de raad het woord aan de heer Kelder, van de Partij voor de Dieren.

De heer KELDER (PvdD): Dank u voorzitter. Wat zijn de opties? Heel veel. Maar er liggen er twee voor. Beide waren niet de opties die mijn voorkeur genoten. Elke partij denkt dat haar visie de beste is voor de stad, zo ook de Partij voor de Dieren. Als ik terugkijk naar de afgelopen tweeënhalf jaar dat de PvdD in de raad heeft gezeten, zie ik dat op het vlak van Forumgebouw, Oostwand en Grote Markt de PvdD de meeste steun kreeg en de meeste overeenkomsten vertoonde met de Stadspartij, VVD en CDA. Kijkend naar duurzaamheid, ecologie, milieu en dierenwelzijn, dan hebben wij het meeste steun ontvangen bij de moties die we indienden van PvdA, SP, Stadspartij en GroenLinks. Als je kijkt naar wat wij als partij belangrijk vinden, kiezen wij voor dat laatste. In tijden van crisis zullen duurzaamheid en dierenwelzijn doorgaans bij rechtse partijen eerder naar beneden geschoven worden in de prioriteitenlijst. Dit terwijl er een ecologische crisis is die vele malen intenser is dan de economische crisis waarin wij nu verkeren. Voor de PvdD is de ideale coalitie er een waar duurzaamheid, milieuvraagstukken en een sociale stad centraal staan in het beleid. Iedereen wil een sociale stad en ik geloof dat alle partijen inzien dat het een van de belangrijkste items is in de beleidsvoering. Niet iedereen ziet milieu en duurzaamheidsproblematiek zoals wij dat zien en ik zie in beide coalities, in beide coalitievoorstellen dan ook niet veel heil. Kortom voorzitter, als de variant met de PvdA er komt, heb ik iets meer hoop op een duurzame stad. Als het een coalitie met de Stadspartij wordt, hoop ik dat het ook positief uitpakt voor de Oostwand en eventueel de kabelbaan.

Als u mijn mening wilt weten over informateurs, dan heb ik het volgende te zeggen. Komen er twee, dan graag een van de PvdA en een van de VVD; dat is wellicht dan de beste keus. Wordt het er één, dan graag iemand van een partij die geen belang in deelname in een college heeft of genoeg afstand kan nemen, maar wel snapt waar het om draait in Groningen.

Tot slot voorzitter, ook al is mijn voorkeurscoalitie geen optie, bij geen enkele partij, toch wens ik diegenen die de komende tijd de koppen bij elkaar steken veel succes en hoop ik dat we inzien dat Groningen niet alleen een sociale stad hoort te zijn, maar ook een duurzame, groene, diervriendelijke stad met een mooi historisch centrum. Dank u wel.

De VOORZITTER: Dank u wel. Dan zou ik u voor willen stellen om nu de vergadering te schorsen tot zo ongeveer 20.40 uur, zodat u uw tweede termijn kunt voorbereiden. Dan is de vergadering geschorst.

(Schorsing 20.24 uur – 20.41 uur)

De VOORZITTER: Zou u weer willen gaan zitten alstublieft? Ik heropen de vergadering. Dan zijn we toe aan de tweede termijn in dit debat en dan is opnieuw het woord aan de heer De Rooij van de fractie van de PvdA.

Tweede termijn

De heer DE ROOIJ (PvdA): Dank u wel voorzitter. Wat mijn fractie betreft, was de eerste termijn van alle aanwezigen, van alle sprekers hier, indringend. We hebben een goed debat gehad. Uit de bespreking van dit rapport blijkt dat de twee opties die de heer Kruithof beschreven heeft, er zijn. Dat klopt, maar ze zijn zeker niet de enige. Er zijn er ook nog meer. Die zijn er niet alleen rekenkundig, maar bleek uit het debat, ook wel wat meer dan dat.

Onze insteek is dat wij moeten beginnen met optie 1. Daar zitten veel inhoudelijke uitdagingen in, maar die zijn wel overbrugbaar denken wij. Dat zal ook wel blijken uit de formatiegesprekken en de gesprekken die daarvoor gaan komen. Wat door ons zeer gewaardeerd is, is de bereidheid over en weer om te werken om het geschade vertrouwen te herstellen. Het is mij een lief ding waard dat dat ook lukt, want zo kennen wij Groningen, waar we redelijk en open met elkaar omgaan.

Voorzitter, mijn vraag aan de VVD-fractie is, met optie 1 en optie 2: wat wilt u? Ik hoop dat u daar in uw tweede termijn antwoord op geeft. Als enige van de vier vanuit de raad hebt u zich nog niet uitgesproken over uw voorkeur. Dus ik wil dat graag weten en ik zou het ook op prijs stellen als u uw keuze kon motiveren.

Een aantal partijen, maar het meest nog, zoals we dat van ze gewend zijn, bij D66, ging het over de cultuur en de cultuurverandering. Die discussie gaan we graag aan. We hebben daar een raadscommissie voor. We kunnen daar wat mij betreft zo snel mogelijk mee beginnen. Laten we maar eens met elkaar gaan praten over wat er mis is in het stadhuis en hoe we dat eventueel zouden kunnen veranderen.

En dan die informateur, ja, ik stel voor dat we eerst maar eens even allemaal onze voorkeur uitspreken, dan weten we ongeveer welke kant hij op moet gaan kijken. Dan zien we wat mij betreft in de derde termijn of in een samenvatting wel verder of het presidium dat moet doen of dat de raad het moet doen, maar dan wel in de trits van: welke samenwerking gaan we nemen? Welke opdracht geven wij deze informateur mee? E aan het eind komt dan de bemensing wel. Ik dank u wel.

De VOORZITTER: De heer Van Keulen, VVD.

De heer VAN KEULEN (VVD): Voorzitter, dank u wel. Ik zou willen beginnen met de woorden van de heer De Rooij: we zullen allemaal moeten werken aan het herstel van vertrouwen.

U vroeg naar een voorkeur. Laat ik het zo formuleren: mijn fractie ziet in de woordvoering van de PvdA voldoende aanknopingspunten om te gaan spreken over de totstandkoming van een nieuwe coalitie met de PvdA. Daarbij hebben we ook de bijdragen afgewogen van andere partijen hier in de gemeenteraad.

De PvdA is op dit moment verwickeld in een interne discussie. Daar willen wij niet op wachten. Daar kunnen wij niet op wachten. Wij verzoeken de PvdA daarom wel – ik weet, u gaat over uw eigen personele bezetting, maar gunt u ons dit alstublieft – bij de eerste gesprekken die hopelijk morgen al zullen plaatsvinden, te komen met een delegatie die recht doet aan de discussie die bij u woedt. Wij gaan dan en niet eerder afspraken maken over informateurs of formateurs en hoeveel. Ik wil dat we daar in onderling overleg uitkomen. Ik vind dat iets van de onderhandelende partijen en niet zozeer van de hele raad, want ik vind namelijk dat de nieuwe coalitie zoals die hopelijk vorm gaat krijgen, daar de belangrijkste stem in moet hebben.

Voorzitter, wij gaan graag die gesprekken aan, maar voor mijn fractie staat buiten kijf dat mocht de loop van het proces daar aanleiding toe geven, de Stadspartij als coalitiepartner nog steeds zeer nadrukkelijk in beeld is. Ik hoop mijnheer De Rooij, dat ik uw vraag beantwoord heb en ik hoop op een vruchtbare samenwerking de komende weken. Dank u wel.

De voorzitter: De heer Gijsbertsen, GroenLinks.

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Voorzitter, dank u wel. Terugkijkend op de eerste termijn ontstaan er toch een paar beelden die ik niet deel en waarop ik toch even wil terugkomen. De suggestie dat de financiële situatie in deze stad zou zijn verslechterd, is volgens mij per se niet juist. Volgens mij is die verbeterd sinds de Voorjaarsbrief. Dit beeld is volgens mij onjuist en ik ben het ook oneens met de heer Seton, die sprak van een universitaire graad en optimisme die je zou moeten hebben om er nog in te geloven, ook in de tram. Ik meet mij die universitaire graad graag aan maar niettemin zijn er volgens mij ook feitelijke argumenten voor te geven en ik nodig iedereen dan ook van harte uit om de conceptbegroting van een paar weken geleden en de nieuwe die nog komt met elkaar te vergelijken op financiële soliditeit.

Ik was het eens met mevrouw Jongman die zei dat die discussie over bestuurscultuur en die tram wat met elkaar vermengd dreigen te raken. Volgens mij zijn het toch twee verschillende dingen. Als we het hebben over die bestuurscultuur, hebben we volgens mij ook in dit college met SP en D66 stappen gezet om de relatie met de raad te verbeteren, onder andere in de commissie Cultuurverandering. Dit is overigens een commissie die de SP wilde afschaffen en mijn fractie niet. Dus ik vind het eerlijk gezegd wat bijzonder om nu vanuit die hoek zulke hoge woorden te horen over cultuurverandering, terwijl mijn fractie daar toch zeker aandacht aan heeft besteed.

De VOORZITTER: De heer Eikenaar.

De heer EIKENAAR (SP): U zit zelf in de commissie Cultuurverandering en ik zit daar ook in. U kent mijn woorden: het klopt dat ik die commissie wilde afschaffen. Maar weet u ook waarom ik die commissie wilde afschaffen of weet u dat niet? Uit wat u nu zegt, blijkt in elk geval dat u dat niet weet.

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): U wilde volgens mij de discussie verplaatsen naar het presidium.

De heer EIKENAAR (SP): Voorzitter, ik heb net in mijn woordvoering gezegd dat openheid en eerlijkheid een van de dingen is die ik belangrijk vind. Dan zal ik heel eerlijk zeggen hoe het zit en volgens mij weet u dat zeer goed. Ik heb gezegd dat die commissie wat mij betreft haar doel niet meer dient, dat heel veel dingen die daarin besproken worden naar het presidium kunnen. Dat zijn de praktische dingen. En ik heb gezegd dat de rest van de discussie wat mij betreft naar Financiën en Veiligheid zou moeten. Dat is omdat ik vind dat die commissie haar doel niet meer dient. Dat is iets anders dan zeggen dat ik de cultuurverandering niet van belang vind, dat ik de manier van met elkaar omgaan hier niet van belang vind. Ik heb heel vaak met u in een ruimte gezeten en volgens mij moet u goed herkennen, dat ik daar heel sterk aan hecht.

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Voorzitter, ik zie in elk geval wel discrepantie tussen de hoge woorden die hier worden geuit over de bestuurscultuur en anderzijds zeggen: we moeten dat maar integreren in onze reguliere commissievergaderingen. In elk geval geeft dat niet aan dat uw fractie daar meer aandacht aan zou willen besteden dan die van mij. Wij willen ook die cultuurveranderingscommissie overeind houden.

De heer EIKENAAR (SP): Voorzitter?

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Nee, we kunnen het gewoon met elkaar oneens zijn. Het is ook mijn spreektijd waar u gebruik van maakte zojuist, en vrij lang. We kunnen het gewoon met elkaar oneens zijn. Volgens mij strijden we allebei voor cultuurverandering en hebt u een ander beeld van de bestuurscultuur in deze stad dan mijn fractie. Ik deel uw beeld daarvan niet. Ik heb dat ook in mijn eerste termijn aangegeven en ik ga daar ook niet in mee.

Voorzitter, in reactie op het rapport van de verkenner heb ik geconstateerd in de vragenronde dat stabiliteit geen criterium is geweest voor de verkenner om deze opties voor te stellen. Op het gevaar af een wc-eend-advies te geven, hecht mijn fractie er toch aan om ook de opties te onderzoeken die niet door de verkenner naar voren zijn gedragen, waarin onder andere PvdA, GroenLinks, ChristenUnie maar eventueel ook Stadspartij, VVD, Partij voor de Dieren en Student en Stad een rol zouden kunnen spelen. Daar liggen volgens mij haalbare coalities. Die zijn niet onderzocht. Mijn fractie zou zeggen: onderzoek dat nou eerst, voordat je een verdere beslissing neemt, dus dat zal onze inzet zijn. Dank u wel.

De VOORZITTER: De heer Prummel, Stadspartij.

De heer PRUMMEL (Stadspartij): Voorzitter, dit heet dus: stoom afblazen. Als dit stoom afblazen was, dan hebben we een typisch Groningse crisis meegemaakt. Een Rus of Venezolaan op de tribune zou niet hebben begrepen dat de golven hier zo hoog zijn opgeslagen vandaag. Er is een miljoenenproject mislukt. Wethouders hebben moeten aftreden, we hebben miljoenen verspild omdat het college te lang is doorgedaan met een project dat uiteindelijk niet financieel haalbaar was en dat volgens de Stadspartij ook om andere redenen niet haalbaar was, maar hier heerst de sereniteit van een herenclub. Knap gedaan. Typisch Gronings en ik ben een Grunneger dus ik kan dat ook wel waarderen.

De VOORZITTER: De heer Van Keulen.

De heer VAN KEULEN (VVD): Voorzitter, mooie woorden van de heer Prummel: de sereniteit van een herenclub. Denkt u dat deze gemeenteraad zich wel bewust was van de ernst van de situatie zoals die is ontstaan en dat wij hier op een constructieve manier gezocht hebben naar een oplossing? Of blijft hij een beetje in dit soort termen hangen?

De heer PRUMMEL (Stadspartij): Ik blijf daar zeker niet in hangen voorzitter, maar de uitdrukking 'stoom afblazen' is gebruikt en ik wilde de raad even vragen, als dit stoom afblazen is, wat is dan echte opwinding in de Groningse politiek?

Voorzitter, het komt op cultuur neer. De cultuur van deze stad: kalme, vastberaden mensen. De cultuur van het bestuur: een zwakke raad, bepalende ambtenarij en een sterk college. Zo is het ooit genoemd door de visitatie van het stedenbeleid en de zwartepiet voor de foute cultuur ligt kennelijk alleen bij GroenLinks. GroenLinks mag niet meedoen; zij zijn stout geweest. Die conclusie is kennelijk getrokken in deze raad, door een grote meerderheid. Voor een radicale cultuurverandering kiest deze raad nog niet. De lokale partij, steeds groeiend, de lokale partijen groeien landelijk nog steeds door, wordt op dit moment niet genoemd in de eerste variant van het formeren. De Stadspartij is de meest radicale partij wanneer het gaat om directe democratie in deze stad, om inspraak, om een andere manier van omgaan met de burgers. Nee, de partijen zoeken het in het oude clubje van partijen, met uitzondering overigens van de VVD, van de heer Van Keulen. De Stadspartij is jammer genoeg nog steeds de tweede optie. Gelukkig geldt dat voor de burgers van Groningen niet. U zult bij de volgende verkiezing merken dat de Stadspartij voor heel veel Groningers de eerste optie zal zijn.

Voorzitter, er wordt geformeerd, de eerste optie wordt verkend, lukt dat niet, dan is alles even weer open. Misschien staan wij hier dan weer in een debat. Onthoud dan wat ik namens mijn fractie in mijn eerste termijn heb gezegd: wij zijn bereid om verantwoordelijkheid te nemen, maar daar moet dan wel iets tegenover staan.

De VOORZITTER: De heer Eikenaar, SP-fractie.

De heer EIKENAAR (SP): Dank u voorzitter. Ik heb in mijn eerste termijn al mijn voorkeur uitgesproken voor de coalitie van de vier partijen plus de PvdA. Ik ben blij met de beweging die de PvdA maakt en de woorden die de heer De Rooij spreekt. Tegelijkertijd constateer ik ook dat er nog een interne discussie bij de PvdA is die nog afgerond moet worden. Ik wacht nu met spanning af. Maar de bewegingen die de PvdA maakt, het erkennen dat er iets mis zit in de cultuur, dat waardeer ik. Dan de informateur. Er werd daarnet gevraagd, volgens mij was het ook de heer De Rooij die die vraag stelde: hoe moeten we dat nou doen? De partijen die met elkaar aan tafel komen te zitten moeten met zijn allen, met zijn vijven in dit geval, bepalen hoe dat eruit komt te zien. Mijn voorkeur gaat daarbij uit naar een informateur die zo onafhankelijk mogelijk is en ik heb al gezegd dat partijkleur mij niet uitmaakt. Als we met z'n allen constateren dat diegene een zo onafhankelijk mogelijke positie heeft en vooral gezien de politieke verhoudingen, de toch ook soms wat verstoorde verhoudingen, is het nodig dat er iemand komt die boven de partijen staat en het vertrouwen geniet van iedereen. Volgens mij is dat van belang, want we moeten elkaar natuurlijk nog wel diep in de ogen kijken, dat spreekt voor zich. Zo is het. Er moet nog wel wat uitgesproken worden, zo is het ook. Goed, wij gaan zien hoe dat loopt.

Dan even dat korte debatje met GroenLinks over cultuurverandering. De heer Gijsbertsen spreekt graag over beelden, maar het beeld dat hij hier neerzette was toch, nou bezijden de waarheid schijn je hier niet te mogen zeggen, maar het is niet mijn beeld in ieder geval, laat ik het zo zeggen. Ik heb de commissie Cultuurverandering willen afschaffen, dat is helemaal juist. Dat is omdat ik vind dat die een weinig praktische invulling heeft. Dus niet omdat ik die cultuurverandering niet van belang vind, maar juist omdat ik het van belang vind en ik vind dat we er een praktische invulling aan moeten geven. Het klopt ook dat ik een deel naar het presidium wil verplaatsen, maar dat zijn dingen als: hoe komt de collegebrief eruit te zien? Ik vind het niet van heel groot belang dat we dat in alle openbaarheid doen, want iedereen ziet de uitkomst, namelijk: er komt een inleiding en er komt dit paragraafje en dat paragraafje. Dat vind ik niet zo interessant. Cultuurverandering is van groot belang, maar moet een praktische invulling krijgen.

De VOORZITTER: De heer De Rooij.

De heer DE ROOIJ (PvdA): Maar die praktische invulling kan de raad toch zelf; dat kunnen wij toch met elkaar regelen? En als dat nou niet goed gaat, als de meerderheid van de raad niet goed gaat, dan moet die

toch al aan de bel trekken? Dan is het is toch veel verstandiger om die commissie werkend te maken in plaats van af te schaffen?

De heer EIKENAAR (SP): Daar verschillen we ook niet over van mening. Het ging er gewoon puur om: moet dat in een aparte commissie of niet? Nu werd er een beeld geschetst alsof ik niks met cultuurverandering wil, omdat ik toevallig heb gezegd dat die onderwerpen in een andere commissie besproken moeten worden. Dat heb ik nooit gezegd en dat is gewoon een onjuist beeld. Zo is het. Dank u wel.

De VOORZITTER: De heer Prummel.

De heer PRUMMEL (Stads partij): Goed, cultuurverandering, u wil daar van alles aan gaan doen. Hoe wilt u in die informatie of formatie de rest van de raad betrekken bij de cultuurverandering? U kunt het niet onderling gaan regelen in een nieuwe collegemeerderheid.

De heer EIKENAAR (SP): Nee, maar in een coalitie maak je inhoudelijke afspraken, ook afspraken over hoe je met elkaar omgaat. Ook maak je afspraken over hoe je met de oppositie omgaat. Volgens mij zijn dat belangrijke dingen die we moeten bespreken. Tegelijkertijd moet ik constateren dat de afgelopen tijd heeft bewezen dat door de oppositie de raad wat opengebrouwen is. Volgens mij biedt dat ook wat perspectieven voor de toekomst en dan komt u volgens mij voldoende aan bod, als u die constructieve houding die u de afgelopen weken had, volhoudt. Ik zou u dat op het hart willen drukken. Dank u wel.

De VOORZITTER: De heer Prummel.

De heer PRUMMEL (Stads partij): Voorzitter, ik zal de heer Eikenaar eraan proberen te houden.

De VOORZITTER: Dan is het woord aan de heer Luhoff, van D66.

De heer LUHOFF (D66): Dank u wel, voorzitter. Met een tweede termijn komen we hopelijk snel tot een afronding van dit debat, want er is werk aan de winkel. We moeten snel komen tot een stabiel stadsbestuur. Ik heb in mijn eerste termijn al aangegeven dat mijn partij inhoudelijk voorkeur heeft voor de PvdA, maar als het gaat over cultuurverandering en dat op de agenda zetten, daar ook vanaf dag 1 echt meters mee maken en zichtbaar die trendbreuk realiseren, heb ik daar nog steeds twijfels over. Hoewel de woorden van de heer De Rooij in de eerste termijn wel wat perspectief gaven, is er nog een intern proces aan de gang bij de PvdA. Er komt nog een ledenvergadering deze week en de uitkomsten daarvan staan ook nog open. De politiek-bestuurlijke cultuur, zei ik al: we moeten er vanaf dag 1 mee aan de slag en die moet dus ook direct, als eerste op de agenda komen. Ik snap best dat de PvdA daar ook even de tijd voor wil nemen, maar toch zullen we afspraken moeten maken over de werkwijze en de manier waarop er gesproken wordt bij het onderhandelen. De heer De Rooij kon nu niet uitweiden over zijn visie op wat er mis is aan de politiek-bestuurlijke cultuur op dit moment, maar ik neem aan dat wij daar in dat eerste gesprek uitgebreid over kunnen spreken.

De VOORZITTER: De heer De Rooij.

De heer DE ROOIJ (PvdA): Voorzitter, ik denk dat het de heer Luhoff is ontgaan dat ik in mijn tweede termijn heb gezegd: we kunnen daar onmiddellijk mee beginnen, we hoeven niet te wachten tot de formatie is afgelopen. Dus hij wordt op zijn wenken bediend.

Ten tweede: laten we inderdaad dat gesprek maar een beetje vlot beginnen, zowel achter gesloten deuren als in de openbaarheid. Dat lijkt mij verstandig.

De heer LUHOFF (D66): Daar ben ik het mee eens voorzitter.

Voorzitter, omdat de uitkomst van een eerste gesprek met elkaar over cultuur nog niet vaststaat, omdat er nog een proces binnen de PvdA gaande is, houden we andere opties ook nog wel open, maar stemmen wij ermee in om met de vijf partijen een eerste gesprek te gaan voeren.

De suggestie van de VVD om met twee vertegenwoordigers vanuit de PvdA aan tafel te zitten lijkt ons een heel goede en daar sluiten wij ons bij aan. Daar wou ik het bij laten. Dank u wel.

De VOORZITTER: De heer Seton, CDA-fractie.

De heer SETON (CDA): Voorzitter, dank u wel. Wij zagen in de uitkomsten van de eerste termijn de lijn van het rapport bevestigd. Er doemen nog geen andere kansrijke coalities op. We zijn heel blij met de opstelling van de heer De Rooij. We gaan ervan uit dat hij zijn delegatie verstandig inricht en hij mag er ook van uitgaan dat wij alleen maar informateurs gaan benaderen als we dat gezamenlijk doen, dus ook met zijn instemming en niet anders.

Mijn opvatting over optimisme ging over het verleden, namelijk over de periode tussen de Voorjaarsbrief en de begroting. Ik zag dat de heer Gijsbertsen nog volledig in dat optimisme zit en dat is zijn goed recht. Laat mij dan uitspreken dat ik na dit debat veel meer vertrouwen heb in een werkbare oplossing en in die zin in de toekomst. Dank u wel.

De VOORZITTER: Mevrouw Jongman, ChristenUnie.

Mevrouw JONGMAN (ChristenUnie): Ja voorzitter, dank u wel. Mijnheer Prummel, ik voel mij niet helemaal thuis bij de sereniteit van een herenclub; daar moet ik u toch in teleurstellen. Maar ik begrijp wel wat u bedoelt hoor.

Aan het eind van de rit is het iets makkelijker om conclusies te trekken. Het is duidelijk dat de meerderheid de Partij van de Arbeid wil includeren en eigenlijk leidt dat tot de conclusie dat de meerderheid zegt: zoek eerst variant a uit. In de eerste termijn heb ik daarvan aangegeven dat er veel partijen zijn en veel verschillen. Leidt dat tot stabiliteit? Maar goed, als de meerderheid dat vertrouwen geeft, kan ik dat ook wel geven en zeggen: onderzoek dat goed en onderzoek dat snel en onderzoek dat eerst. Onze voorkeur heeft dan wel twee formateurs. Ik denk dat het voor het proces beter is en een beter beeld naar buiten geeft. Opvallend was dat de VVD eigenlijk de enige is die een voorkeur uitspreekt voor de Stadspartij, tot tweemaal toe, dat is toch ook iets wat naar aanleiding van het onderzoek opvallend is.

De VOORZITTER: De heer Van Keulen.

De heer VAN KEULEN (VVD): Voorzitter, mevrouw Jongman heeft ook het rapport gelezen van de verkenner. Daarin heb ik ook nadrukkelijk gezegd dat ik daarmee worstel. Ik heb ook gezegd vandaag dat ik voldoende aanknopingspunten zie in de woordvoering van mijnheer De Rooij om met vertrouwen die gesprekken aan te gaan. Dus dat u zegt dat ik een voorkeur uitspreek voor de Stadspartij, is niet helemaal waar.

Mevrouw JONGMAN: Nee, dan hebt u mij verkeerd begrepen. Ik zei dat naar aanleiding van uw woorden in het rapport. U hebt nu een iets andere toon richting de Stadspartij. Dat wou ik even concluderen. Voor het overige: de discussie over de bestuurscultuur ga ik ook graag met u aan. Ik ga graag met u in debat daarover. Laten we in ieder geval met vertrouwen de toekomst tegemoet zien.

De VOORZITTER: De heer Van Rooij, Student en Stad.

De heer VAN ROOIJ (Student en Stad): Ja voorzitter, dank u wel. Uit het debat van zo-even bleek nogal wat onvrede over de uitkomst van het rapport. Dat is misschien ook wel logisch bij een situatie waarin er verwarring alom is. Conclusies na het raadplegen van alle partijen kunnen dan anders zijn dan te verwachten is in politiek rustiger tijden. Ik heb een PvdA gehoord met een toon die in mijn optiek passend is.

Het werken aan bereikbaarheid is genoemd en dat is in mijn ogen terecht, want hier ligt een uitdaging.

Uit de woordvoering van alle partijen, van veel partijen althans, proef ik draagvlak voor samenwerking met de PvdA. De partijen die het zullen moeten doen, geven deze opening ook. Wel is duidelijk dat er op het gebied van vertrouwen nog steeds een wereld te winnen is, al zijn hier wel de eerste handreikingen gedaan. Ik denk dat nu een vijftal partijen aan zet is. Het lijkt mij niet zinvol om alternatieve coalities te onderzoeken naast het formatieproces dat nu gaat aanvangen. Dit zou het formatieproces op de achtergrond denk ik alleen maar frustreren en dat is niet mijn inzet. Maar het is niet gezegd dat de partijen er uit gaan komen, dus de roep om alternatieve coalities, zoals ik die voornamelijk bij GroenLinks heb gehoord, kan later alsnog aan bod komen. Dank u wel voorzitter.

De VOORZITTER: De heer Gijsbertsen, GroenLinks.

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Alleen even om misverstanden te voorkomen: het was natuurlijk mijn advies om vooraf nog weer andere mogelijkheden te verkennen en daarna te besluiten welke coalitie intensiever zou worden onderzocht.

De heer VAN ROOIJ (Student en Stad): In dat geval heb ik u verkeerd begrepen.

De VOORZITTER: Dan is het woord aan de heer Kelder, PvdD.

De heer KELDER (PvdD): Dank u wel voorzitter. Ook ik heb u verkeerd begrepen, mijnheer Gijsbertsen. Ik dacht namelijk dat u wel nog wilde onderzoeken of er nog een andere mogelijkheid is en daar wou ik maar bij aansluiten. Dat is wel zo?

De heer GIJSBERTSEN (GroenLinks): Dat is wel zo. Het ging over de gelijktijdigheid in deze dingen. Het lijkt me niet zo handig om twee coalities van twee verschillende meerderheden tegelijk te gaan onderzoeken, maar het is wel zinvol, vindt mijn partij, om eerst eens te kijken naar de coalitie die ik noemde, om nog eens even te verkennen of die niet haalbaar zou zijn en om dan een keuze te maken welke coalitie verder zou kunnen worden onderzocht.

De heer KELDER (PvdD): Nou, dat is ongeveer ook mijn idee. Het is natuurlijk een beetje vreemd: er zijn vier partijen die elkaar gevonden hebben in de tram. Dat is ongeveer de enige overeenkomst. Ze hebben een minderheid, maar er wordt de hele tijd over deze vier partijen gepraat alsof zij het nieuwe college gaan vormen. Ondertussen wordt er gediscussieerd over deze vier met of de PvdA, of de Stadspartij. Volgens mij is er inderdaad nog een derde mogelijkheid, of zijn er nog veel meer mogelijkheden. In ieder geval lijkt het mij goed dat de heer Prummel en de heer De Rooij gaan praten met elkaar. Zij willen allebei regeren, maar een van hen twee zal het maar kunnen doen. Als zij met elkaar gaan praten welke mogelijkheden er nog meer zijn, zie ik nog best een kans voor een derde of vierde mogelijkheid. Ik zou dat ook gelijk morgen doen als ik u was. Ik denk dat er best wel steun te vragen valt voor een coalitie waarin de Stadspartij, PvdA en GroenLinks komen. Die hebben ook bijna een meerderheid met elkaar. Daar wil ik het bij laten. Dank u wel.

De VOORZITTER: Goed, dan bent u allemaal ook in deze tweede termijn aan het woord geweest. Ik heb het idee dat wij dit debat kunnen afronden.

Ik denk te kunnen constateren dat gepoogd gaat worden te komen tot de vorming van een coalitie PvdA, VVD, SP, D66 en CDA. Ik heb u, dacht ik, horen noemen dat vertegenwoordigers van deze partijen bijeen zullen komen om zich ook te buigen over het verdere proces, om te komen tot de vorming van deze coalitie.

Ik heb u, dacht ik, ook horen noemen dat daarbij ook aandacht zal zijn voor de vraag van de benoeming van een of meerder informateurs. Ik zou graag nader van u daarover willen vernemen. Ik zou graag een voorstel daartoe van u willen vernemen uiterlijk vrijdag, lijkt mij, zo mogelijk eerder.

Het lijkt mij ook tot mijn taak te behoren om ook de rest van de raad, de volledige raad daarover te informeren en vanzelfsprekend zal ik ook alles doen van mijn kant om de voortgang van dit proces tot de vorming van een nieuw college te bevorderen.

Is dat de conclusie die ik aan het eind van het debat mag trekken wat u betreft? Dat is het geval. Dan lijkt mij dat wij dan ook deze vergadering kunnen sluiten. Dan dank ik u wel. De vergadering is gesloten.

(21.11 uur)